

## THE ERITREAN EMPLOYMENT ACT OF 1958: ITS PRESENT STATUS

by Robert C. Means\*

One of the important pieces of legislation enacted by the Eritrean Assembly during the Federation<sup>1</sup> was the Employment Act of 1958.<sup>2</sup> This act, superseding a miscellany of Eritrean legislation going back into the Italian colonial period,<sup>3</sup> established a broad range of minimum labour conditions and a system of labour inspection to enforce them and provided for the registration of employers' associations and labour unions.

The Employment Act was several years in advance of similar legislation in the rest of the Empire. Outside of Eritrea the first Ethiopian legislation establishing minimum labour conditions was the Civil Code of 1960,<sup>4</sup> and it was probably not until promulgation of Legal Notice No. 302 of 1964<sup>5</sup> that minimum conditions were established for the Empire as a whole that were generally as favourable to employees as those of the Employment Act for Eritrea.<sup>6</sup> The first statutory reference to labour unions outside of Eritrea appears also to have been in the Civil Code,<sup>7</sup> and the first Empire-wide system of labour inspection<sup>8</sup> was established by the Lab-

---

\* Former Assistant Professor, Faculty of Law, Haile Sellassie I University.

1. From 1952 to 1962, from the end of British military administration of Eritrea to the incorporation of Eritrea into a unified Empire, Eritrea was federated with Ethiopia as an autonomous unit under the sovereignty of the Emperor. For a discussion of Eritrea's legal status during and after the Federation, see Zaerabruk Aberra, "The Legal Status of Eritrea, *Materials for Public Law II* 1964-65 (K. Redden, ed., unpublished, Faculty of Law Library, 1965).
2. *Eritrean Gaz.*, vol. 20, no. 5 (supp.).
3. See Schedule II of the Act, listing the legislation repealed wholly or in part.
4. The Factories Proclamation, 1944, Proc. No. 58, *Neg. Gaz.*, year 3, no. 8, empowered the Minister of Commerce and Industry to issue regulations with respect to labour conditions in factories, but this power never was exercised. G. von Baudissin, "An Introduction to Labour Developments in Ethiopia," *J. Eth. L.*, vol. 2, p. 101, 103 (1965). When in 1964 the Minister did promulgate regulations of this kind to supplement and improve on those contained in the Civil Code, he did so under the Labour Relations Proclamation of 1963, Proc. No. 210, *Neg. Gaz.*, year 23, no. 3, rather than under the Factories Proclamation. See L. Not. No. 302, 1964, *Neg. Gaz.*, year 24, no. 5.
5. *Neg. Gaz.*, year 24, no. 5.
6. Certain Civil Code provisions were more favourable to employees than corresponding provisions of the Employment Act, for example, the provisions for paid annual leave. Compare Civ. C., Art. 2562, with Employment Act, Art. 22. But taking each law as a whole, the Employment Act appears to have been the more generous of the two, if only because it is more detailed and deals with matters not touched on by the Code.
7. See Civ. C., Arts. 406(2) (registration of labour unions) and 2516 (negotiation of collective agreements between employers and labour unions).
8. The Factories Proclamation, cited above at note 4, provided for the appointment of factory inspectors, but it does not appear that a factory inspection system was in fact put into effect under that law.

our Inspection Service Order of 1964<sup>9</sup> and the Labour Standards Proclamation of 1966.<sup>10</sup>

At least by 1966, however, there did exist general Ethiopian legislation covering substantially the same ground as the Eritrean Employment Act. The purpose of this note is to consider the legal effect of this Ethiopian legislation, and of the termination of Federation, on the Employment Act: whether the Act still has legal force in Eritrea and, if so, to what extent. This question raises issues that are of general importance to Ethiopian public law. It also has importance in its own right for its bearing on the rights and duties of Eritrean employers and employees. To take only one example, the Ethiopian Civil Code and the Eritrean Employment Act differ in their provisions concerning paid sick leave. The Civil Code allows employees up to one month of sick leave at half pay,<sup>11</sup> while the Employment Act allows virtually no paid sick leave at all.<sup>12</sup> In the case of an Eritrean employee absent from work by reason of sickness, the obligation of the employer to pay the employee wages during his absence may be defined by the Civil Code or the Employment Act, but not by both.

### The Employment Act during the Federation: 1958-1962

Before the end of the Federation, two pieces of Ethiopian legislation partly matching the coverage of the Employment Act were enacted, the Civil Code of 1960 and the Labour Relations Decree of 1962.<sup>13</sup> Both laws included broad repeals provisions. The Code repealed "all rules whether written or customary previously in force concerning matters provided for in this Code."<sup>14</sup> In similar terms the Labour Relations Decree repealed "all legislation, regulations or orders previously in force concerning matters provided for herein."<sup>15</sup> By these provisions all earlier legislation on matters dealt with in the Code or the decree was repealed *wherever the Code and decree applied*. Neither Code nor decree applied in Eritrea, however.

During the Federation, legislation in the Empire fell into three classes with respect to territorial application. There was federal legislation, which applied to both Ethiopia and Eritrea; such legislation was limited by Article 3 of the Federal

9. Order No. 37, *Neg. Gaz.*, year 24, no. 4.

10. Proc. No. 232, *Neg. Gaz.*, year 25, no. 13.

11. Civ. C., Art. 2542.

12. Article 24(3) of the Employment Act entitles an employee to a full day's pay when he misses *part* of that day by reason of accident or sickness, but there is no provision in the Act for paid sick leave where the employee misses one or more full days or work. See Employment Act, Art. 25.

Such general provisions for paid sick leave are to be distinguished from those making the employer liable in the special case where accident or sickness arises out of the employee's work. Under both the Civil Code and the Employment Act, the employer's liability in such a case includes some compensation for lost earnings; the provisions of the two laws differ, and which is the more favourable to an employee depends on the facts of the particular case. Compare Civ. C., Arts. 2556-58, with Employment Act, Arts. 44-46.

13. Dec. No. 49, *Neg. Gaz.*, year 21, no. 18.

14. Art. 3347. Subsequent articles modify this general repeals provision, but the modifications are not relevant to this discussion.

15. Art. 36.

Act<sup>16</sup> to certain designated fields, such as defense, foreign affairs, and commerce with foreign countries and between Ethiopia and Eritrea. There was also Ethiopian legislation, which applied only to Ethiopia and not to Eritrea, and Eritrean legislation, which applied only to Eritrea.

The Labour Relations Decree fell within the category of purely Ethiopian legislation; the Decree was not applicable as a matter of law in Eritrea. Nor was there anything in the legislation that was federal in application that could be construed to repeal or modify the Employment Act. At least to the end of the Federation, therefore, the Employment Act remained in full force in Eritrea.

### The End of the Federation: 1962

Five weeks after the Labour Relations Decree became effective, the Federation was ended by Imperial order,<sup>17</sup> and Eritrea became part of a unified Ethiopian Empire. The legislative jurisdiction of the Emperor and Ethiopian Parliament was extended to all parts of the Empire; their future enactments would apply to Eritrea as elsewhere. But what of existing legislation—legislation that had been applicable previously to only one part of the former Federation?

The Imperial order dissolving the Federation dealt explicitly with this problem. As interpreted, the order essentially preserved the status quo. Existing Eritrean legislation was to continue to apply in Eritrea, and, as a necessary corollary although not stated in the order, existing Ethiopian legislation dealing with the same subject matter was not to be extended to Eritrea. This result followed principally from the broad interpretation given to Articles 4 and 6 of the order,<sup>18</sup> which provided as follows:

- “4. All rights, including the right to own and dispose of real property, exemptions, concessions and privileges of whatsoever nature heretofore granted, conferred or acquired within Eritrea, whether by law, order, contract or otherwise, and whether granted or conferred upon or acquired by Ethiopian or foreign persons, whether natural or legal, shall remain in force and effect. . . .

16. Under the treaty of peace between the Four Powers (the United States, Great Britain, the Soviet Union and France) and Italy, the disposition of Eritrea, as a former Italian colony, was to be governed by recommendation of the United Nations General Assembly. Treaty of Peace, Annex XI, Para. 3, quoted in N. Marein, *The Ethiopian Empire Federation and Laws* (Rotterdam 1964), p. 354. The Federal Act consisted of the first seven articles of the General Assembly resolution of December 10, 1950, relating to the then proposed federation of Eritrea with Ethiopia. Ratification of these provisions by Ethiopia was a condition for United Nations approval of the Federation. *Ibid.*, p. 356. Neither the Federal Act nor its ratification was published in the *Negarit Gazeta*, but its ratification was referred to in Order No. 6, 1952, *Neg. Gaz.*, year 12, no. 1, and the text of the Federal Act may be found in Appendix II of the Marein book.

17. Order No. 27, 1962, *Neg. Gaz.*, year 22, no. 3.

18. It is possible that Article 5 of the order might be construed to save some kinds of Eritrean legislation not saved by Articles 4 and 6. Article 5 provides that “all rights, powers, duties and obligations of the former Administration of Eritrea become . . . the rights, powers, duties and obligations of the Imperial Ethiopian Government.”

6. All enactments, laws and regulations or parts thereof which are presently in force within Eritrea or which are denominated to be of federal application, to the extent that the application thereof is necessary to the continued operation of existing administrations, until such time as the same shall be expressly replaced by subsequently enacted legislation, remain in full force and effect and existing administrations shall continue to implement and administer the same under the authority of the Imperial Ethiopian Government."

Article 4 and 6 preserved Eritrean legislation to the extent that it conferred rights on any person or was "necessary to the continued operation of the existing administration." Both articles are susceptible to widely varying interpretations. Article 4, for example, might be limited to the preservation of rights already immediately possessed by particular individuals<sup>19</sup> or extended to the less definite and more general right to take advantage of legal provisions at some future time. Applied to the Employment Act, the first interpretation might at most preserve the Act's minimum labour condition provisions for persons subject to the provisions as of the end of the Federation; the latter interpretation would preserve them in full force for the benefit of anyone wishing to take advantage of them in the future. In practice, the order has been construed broadly to include all or virtually all existing Eritrean legislation. The Employment Act and other Eritrean legislation in force immediately before the end of the Federation still remained in force immediately after the Federation's end.

#### **The Employment Act since the Federation**

We have now to consider the effect of post-1962 Ethiopian legislation on the Employment Act. The Imperial order terminating the Federation has been interpreted to save most or all Eritrean laws then in force from being repealed as an automatic consequence of the end of Eritrea's autonomous status. But the Order did not—and, indeed, constitutionally could not—protect Eritrean laws from repeal or modification by Ethiopian legislation enacted after the end of the Federation.

Since the Federation there have been four important labour law enactments apart from those dealing with government employees: the Labour Relations Proclamation of 1963,<sup>20</sup> the Labour Inspection Service Order of 1964, the Labour Standards Proclamation of 1966, and Legal Notice No. 302 of 1964. Their combined effect appears to have been to repeal much but not all of the Eritrean Employment Act.

The Labour Relations Decree had been proclaimed by the Emperor while Parliament was not in session, pursuant to His powers under Article 92 of the Revised Constitution.<sup>21</sup> As required by Article 92, the decree was submitted to the next session of Parliament, which approved it with minor amendments. The law then was reissued as the Labour Relations Proclamation of 1963.

19. Cf. Civ. C., Arts. 3348-49, distinguishing, for purposes of the Code's repeals provisions, between legal situations finally created at the time of enactment of the Code and those not then finally created.

20. Proc. No. 210, *Neg. Gaz.*, year 23, no. 3.

21. Article 92 allows the Emperor to proclaim decrees "in cases of emergency that arise when the Chambers (of Parliament) are not sitting."

Reissuance of the former decree as a proclamation was in legal effect a re-enactment of the law; what had previously been a 1962 decree became a 1963 proclamation. The significance of this change goes beyond a mere change in the title of the law and the minor amendments that were made. As we have seen, when the decree was enacted in 1962 it did not extend to Eritrea, and, as a result, the repeals provision did not apply to the Eritrean Employment Act. Before it was reenacted as a proclamation, however, the Federation had ended, and the proclamation, unlike the decree, therefore extended to the entire Empire. The repeals provision that had not applied to the Employment Act in 1962 did apply to it in 1963, and the provisions of the Employment Act that concern matters dealt with in the Labour Relations Proclamation – in particular, the Act's provisions concerning labor unions and employers' associations<sup>22</sup> – were thereby repealed.

That all this should follow from reenactment of the law after the end of the Federation seems plain enough. What perhaps does not appear quite so plain is why Parliament's approval of an Imperial decree with minor amendments should be regarded as a reenactment of the entire law, and not merely as amendment of an existing law. The reason lies in the relationship between the Imperial decree power on one hand and the power to enact proclamations shared by the Emperor and Parliament on the other hand. We have already said that Article 92 requires that Imperial decrees be submitted to the next session of Parliament. Article 92 itself contemplates only two courses of action on the part of Parliament. Parliament may disapprove the decree, in which case the decree ceases to be law,<sup>23</sup> or it may approve the decree, in which case the decree continues in force *as a decree*.<sup>24</sup> Whether Parliament's unqualified approval of a decree should be treated as reenactment of the law is not entirely clear,<sup>25</sup> but it seems that it probably should not.

But what if Parliament's action is not merely to approve the decree as it stands but rather to approve it with amendments? Parliament then is no longer acting pursuant to Article 92. Rather, it necessarily is acting pursuant to its power to enact proclamations (subject to Imperial veto) under Articles 88-90. No matter how minor the amendments, Parliament's action constitutes enactment of a new proclamation to replace the old decree.<sup>26</sup>

This distinction between approval of a decree with amendments and unqualified approval of a decree is reflected in the form given to each as published in the

22. Employment Act, Arts. 82-85 and 100-01. It appears that Articles 77-781, relating to the resolution of labour disputes, also were repealed wholly or in part by the Labour Relations Proclamation.

23. See Not. of Disapproval No. 1, 1963, *Neg. Gaz.*, year 22, no. 10, disapproving Dec. No. 41, 1960, *Neg. Gaz.*, year 19, no. 11. This apparently is the only instance in which a decree has been disapproved.

24. See, e.g., Not. of Approval No. 1, 1960, *Neg. Gaz.*, year 19, no. 4, approving Dec. No. 23, 1957, *Neg. Gaz.*, year 17, no. 1. The notice of approval is quoted in the text accompanying note 28, below.

25. The language of Article 92 points both ways. It states that, when Parliament approves a decree, (1) the decree "shall continue in force" and (2) the decree "shall become law upon publication, in the *Negarit Gazeta*, of said approval."

26. One consequence of this distinction is that Parliament's approval of a decree with amendments is subject to Imperial veto under Article 88 of the Revised Constitution, while a simple parliamentary approval or disapproval of a decree under Article 92 is not.

*Negarit Gazeta*. The preamble and first two articles of the Labour Relations Proclamation read as follows:

"Whereas on September 5, 1962, the Labour Relations Decree was promulgated as Decree No. 49 of 1962; and

*Whereas Parliament has introduced certain amendments into said Decree, and approved a revised text of the law;*

Now, therefore, *in accordance with Article 34 and 88 of Our Revised Constitution*, We approve the resolutions of Our Senate and Chamber of Deputies, and We hereby proclaim as follows:

1. This Proclamation may be cited as the Labour Relations Proclamation, 1963.
2. The Labour Relations Decree (Decree No. 49 of 1962) is hereby renumbered as Proclamation No. 210 of 1963, *and incorporated herein, subject to the changes set forth below.*" (Emphasis added.)

As indicated by the reference of the preamble to Article 88 of the Revised Constitution and by the title given to the law by Article 1, the law constitutes a new proclamation and not merely a continuation of the old decree. And, as indicated by Article 2, the proclamation enacts the entire text of the old decree except those provisions amended in Parliament.

This form may be contrasted with the one used to announce Parliament's unqualified approval of a decree, for example, its approval of Decree No. 23 of 1957:<sup>27</sup>

"Decree No. 23 of 1957 having been duly transmitted to Parliament for consideration pursuant to Article 92 of the Revised Constitution, and due notice having been given by Parliament of the approval of said Decree, "The Annual Highway Renovation Expenditure (Amendment) Decree, 1957", pursuant to said Article 92, continues in force in law."

To return now to the other post-1962 legislation referred to above. This legislation, taken together, raised the minimum labour conditions established by the Civil Code,<sup>28</sup> established minimum conditions with respect to matters not dealt with by the Code,<sup>29</sup> created a system of labour inspectors,<sup>30</sup> and took steps to ensure that the inspectors were able to carry out their work effectively.<sup>31</sup> In all these respects it paralleled provisions of the Eritrean Employment Act. Not all the corresponding provisions of the Employment Act were repealed, however.

27. Not. of Approval No. 1, 1960, *Neg. Gaz.*, year 19, no. 4, approving Dec. No. 23, 1957, *Neg. Gaz.*, year 17, no. 2.

28. With respect to annual leave, for example, under Civil Code Article 2562 an employee with four years of service had been entitled to ten consecutive days of paid annual leave; under Article 5(1) (b) of Legal Notice No. 302 he is entitled to sixteen days.

29. For example, the Civil Code placed no limitations on the employment of young persons apart from the few special provisions governing contracts of apprenticeship (Arts. 2594-97). Article 13 of the Labour Standards Proclamation now in general prohibits the employment of persons under the age of fourteen in industrial enterprises and allows the employment of persons of age fourteen up to eighteen only under specified conditions.

30. Art. 5, Labour Inspection Service Order.

31. Arts. 7 and 8, Labour Standards Proclamation.

It appears that this legislation did have the effect of repealing the provisions of the Employment Act regarding labour inspection, both those establishing a system of labour inspectors for Eritrea and those intended to facilitate the inspectors' work.<sup>32</sup> The laws establishing a system of labour inspection for Ethiopia repealed all earlier legislation on the same subject,<sup>33</sup> and there is nothing, in these laws that would save the Eritrean labour inspection provisions from the general repeal. The law applicable in Eritrea in this respect appears now to be the Labour Inspection Service Order of 1964 and the Labour Standards Proclamation of 1966, not the Eritrean Employment Act.

So far as minimum labour conditions are concerned, however, it appears that important parts of the Employment Act remain in force. There are two reasons for this. First, Legal Notice No. 302 and the Labour Standards Proclamation both contain provisions saving any statute or other legal arrangement that creates labour conditions more favourable to employees than those of the legal notice and proclamation.<sup>34</sup> Some provisions of the Employment Act are more favourable to employees than the corresponding provisions of the Ethiopian legislation, and those provisions of the Act have been saved from repeal.<sup>35</sup>

Defining exactly which of the Act's provisions meet this "more favourable" standard is not without its difficulties, however. First, there is the problem of what to do with related provisions. To illustrate this problem, we will take a hypothetical case that presents the problem in more extreme form than do the actual provisions of the Act. Suppose that the Employment Act provided for a nine-hour work day and a five-day work week, but that Legal Notice No. 302 provided for an eight-hour work day and a six-day work week. A literal application of the "more favourable" standard would allow employees in Eritrea the best of each set of provisions: an eight-hour work day from Legal Notice No. 302 and a five-day work week from the Employment Act. In consequence, they would have a forty-hour work week — shorter than that provided by *either* law.

One strongly suspects that such a result would not reflect the intention of the draftsmen or legislature. Presumably, where provisions are as closely related as those fixing the number of hours to be worked each day and the number of days to be worked each week, the related provisions must be taken together — either the nine-hour day *and* the five-day week or the eight-hour day *and* the six-day week. Yet, this principle cannot be taken too far. Extended to the limits of its logic, it would leave the saving provisions of Legal Notice No. 302 and the Labour Standards Proclamation with virtually no legal effect as they apply to the Employment Act. In one important sense every minimum labour condition provision within each of the two systems of law — Ethiopian and Eritrean — is related to every other. Virtually any improvement in working conditions increases employers' costs at least in the

32. Arts. 66-67, Employment Act.

33. The Labour Inspection Service Order contained no explicit repeals provision, but it presumably did implicitly repeal any earlier legislation establishing a labour inspection service. In any event, the repeals provision of the Labour Standards Proclamation did explicitly repeal "all... laws previously in force concerning matters provided for in the Proclamation." (Art. 2)

34. Art. 10., L. Not No. 302, and Art. 15, Labour Standards Proclamation.

35. One of the few provisions that seem clearly to fall into this category is Article 21 of the Employment Act, allowing employees to take religious holidays without pay in addition to the six national holidays with pay.

short run. This is true not only of higher wages but also of longer paid vacations, shorter working hours, or increased employer's liability for accidents and sickness. The minimum labour conditions provisions as a whole are, or at least should be, the outcome of balancing this increased cost against the need to protect the interests of workers. A substitution of a "more favourable" provision for *any* existing provision shifts that balance, giving greater total benefits to workers and imposing greater total costs on employers. The shift is not usually so obvious as in the above hypothetical case of the number of hours of work per day and days of work per week, but it is not any the less real for that.

There appear to be three possible solutions. One is to allow the substitution of any provision that taken by itself is more favourable to employees, without regard to its relationship to other provisions. The hypothetical case of daily and weekly work hours suggests the kind of result that this solution may produce in some instances. A second solution is to recognize that all of the minimum labour condition provisions of each legal system—Ethiopian and Eritrean—are related to one another and therefore to choose between the Ethiopian provisions as a whole and the Eritrean provisions as a whole. The logic of this solution cannot be faulted, but it cannot easily be squared with the saving provisions of the Labour Standards Proclamation and Legal Notice No. 302, which seem to contemplate that at least *some* more favourable provisions could be applied in preference to particular provisions of those laws.<sup>36</sup> Finally, a more or less arbitrary distinction can be drawn between provisions that are very closely related and those that are less so. This, it appears, is what has to be done if reasonable effect is to be given to the saving clauses.

The complexity of this process can be understood by viewing a concrete problem likely to arise—a problem requiring the analyst to answer also the questions, more favourable to *whom* and *under what circumstances*? The saving provisions refer to labour conditions more favourable "to employees." But employees are not a homogeneous group; what may be more favourable for one employee may be less favourable for another. Also, even for a single employee, which of two provisions is the more favourable may vary according to the circumstances.

This problem is illustrated in both of its aspects by the severance pay provisions, Article 36 of the Employment Act and Article 9 of Legal Notice No. 302. Article 36 divides employees into two classes: those earning more than one hundred dollars per month, and those earning one hundred dollars per month or less. Severance pay for the first group of employees who have been employed for five years or more is three months' pay plus an additional half month's pay for each year of service over five; for those who have worked less than five years, it is reduced proportionately. For the second group of employees, severance pay is one quarter of a month's pay for each year of employment.

Article 9 of Legal Notice No. 302 makes no distinction between employees on the basis of the amount of their wage. For any employee who has been employed for one year or more, severance pay is thirty times the employee's average daily wage, with a twenty-five per cent increment for each year of employment after

36. They certainly contemplated this where more favourable conditions were provided by agreements between employers and employees, and such private agreements are classed together with legislation as "legal arrangements" by the saving provisions.

the first one. Regardless of the length of service, however, an employee is not entitled to more than 180 times his average daily wage.

In comparing these two provisions, there is an initial problem as to the meaning of "average daily wage" in Legal Notice No. 302 – whether it means the employee's wages during a period of time divided by the *total number of days* in the period or his wages during the period divided only by the *number of work days*. It seems that it probably was intended to mean the former, but on either interpretation the general conclusion is the same: Legal Notice No. 302 provides greater severance pay for employees earning one hundred dollars per month or less and also for employees earning more than one hundred dollars per month who have been employed for less than a certain number of years – on the interpretation of average daily wage suggested here, that number is approximately two.<sup>37</sup> For employees earning more than one hundred dollars per month who have been employed for longer than this, the Employment Act provides the greater amount of severance pay. Thus, whether Article 36 of the Employment Act or Article 9 of Legal Notice No. 302 is the more favourable to employees depends on which employees one means.

The two provisions also present the question of under what circumstances. The amount of severance pay fixed by law is of no concern to an employee whose employment is terminated under circumstances that do not meet the requirements of the severance pay provision. Although Legal Notice No. 302 provides for the greater amount of severance pay for what is probably the majority of employees, the Employment Act entitles employees to severance pay under a broader range of circumstances.

The Employment Act provides for severance pay in all circumstances with two exceptions. The exceptions are (1) where the employee is dismissed for certain kinds of misconduct, which are enumerated in Article 33 and (2) where the employee himself terminates the employment contract. The first exception applies to all employees. The second, however, does not apply to employees earning more than one hundred dollars per month with at least five years of service or to other employees with at least two years of service; these employees are entitled to severance pay even when they, rather than the employer, terminate the employment contract.

Legal Notice No. 302 in effect works from the opposite direction; rather than specifying the cases in which an employee is *not* entitled to severance pay, it specifies the one case in which he *is* entitled to it, which is where the employer dismisses the employee without good cause. Comparing this case with the circumstances under which an employee would be entitled to severance pay under the Employment Act, Legal Notice No. 302 appears to be less favourable to employees in two respects. First, under the legal notice an employee is never entitled to severance pay if he terminates his employment himself. Second, good cause for dis-

37. Under the Employment Act, an employee earning more than one hundred dollars per month with less than five years of service is entitled to severance pay equal to three fifths of a month's pay for each year of service. For an employee with only one year of service, this is clearly less than the amount provided by Legal Notice No. 302 (three-fifths of a month's pay versus a full month's pay); for an employee with two years' service the two amounts are nearly equal (one and a fifth months' pay versus one and a quarter months' pay); and a few months after completion of the second year of service the amount provided by the Employment Act becomes the greater.

missal exists in at least two instances in which the employee is guilty of no misconduct. These are where, "in the circumstances, it would not be reasonable to expect the contract to be extended or renewed," and where "the situation filled by the employee is abolished in good faith."<sup>38</sup> In both of these instances, it appears, an employee would be entitled to severance pay under the Employment Act.

Now, how does one apply the more favourable standard to this mixture of advantages and disadvantages on each side? One alternative is to take the best of each: the Employment Act to control on the question whether any severance pay is due and also on the amount of severance pay where it is the more generous in that respect; Legal Notice No. 302 to control on the amount of severance pay where it is the more generous. This alternative requires, however, not merely the separation of one related provision from another, but the selection of only the most favourable parts of single provisions and their combination to form a hybrid provision that is like no provision in either law. That this is what this alternative requires does not make the alternative clearly wrong – the questions of eligibility for severance pay and of the amount of severance pay for each group of employees *could* have been dealt with in separate provisions, and the fact that they were not may be regarded as merely a problem of form. But the same sort of doubts about the intent of the draftsmen and legislature that would arise in the hypothetical case of daily and weekly work hours arises here in the actual case of eligibility for and the amount of severance pay.

A second alternative is somehow to weigh the advantages and disadvantages of each provision and declare one or the other the more favourable on the whole. The difficulty with this alternative is that a standard of measurement is lacking. It is not difficult to compare an eight-hour day and six-day week with a nine-hour day and five-day week, because there is an obvious standard against which each can be measured – the total number of hours per week. But there is no very obvious standard against which to measure a greater amount of severance pay for some employees on one hand against a greater amount for others and a greater number of cases in which severance pay will be due on the other; and such standards as do suggest themselves – such as the average amount of severance pay for all employees discounted by the likelihood that no severance pay will be due – are neither possible of application with the data available nor, probably, suitable for judicial application in any event.

Considering the legal and practical problems raised by both of these alternatives, there may be an understandable temptation to meet the problem by a kind of local option – allow the workers of each enterprise to decide which provision *they* think is more favourable. Despite the practical advantages of this course, however, it seems of doubtful legality. From the combination of Article 36 of the Employment Act and Article 9 and the saving provision of Legal Notice No. 302, certain severance pay rights are conferred on Eritrean employees. As the preceding discussion has shown, it is not easy to determine what those rights are, but difficulties of interpretation do not relieve a court of law of its obligation to make the interpretation and decide the case accordingly. Let us suppose, then, that in an enterprise it is decided by the employees that Article 9 of Legal Notice No. 302 should control. However, a minority of employees—presumably those with higher monthly

38. Civ. C., Art. 2575.

wages and long service—disagree. If one of this minority of employees is dismissed and goes to court to obtain the severance pay that would be due to him under the Employment Act, would the court be justified in dismissing his case simply on the ground that a majority of his employees had chosen Legal Notice No. 302? It seems that it would not. Rather, the court would be obligated to determine whether, under the court's interpretation of the relevant provisions, the Employment Act does govern as the employee claims. If the court determines that it does, the employee would be entitled to judgment accordingly, the decision of a majority of his fellow employees notwithstanding.<sup>39</sup>

The second reason for concluding that not all of the Employment Act's labour condition provisions were repealed is that some establish minimum standards on points not dealt with at all by either Legal Notice No. 302 or the Labour Standards Proclamation.<sup>40</sup> Such provisions may be regarded as being of necessity "more favourable" to employees than the corresponding provisions of Legal Notice No. 302 and the Labour Standards Proclamation—since there are no such corresponding provisions—or as simply not being within the ambit of the Ethiopian laws' repeals provisions in the first place. On either view, such provisions have not been repealed.

### Summary

In considering the present legal status of the Eritrean Employment Act of 1958, the history of the act falls into three parts. The first is the period from enactment of the law to the end of the Federation. During this period, the law could have been repealed or modified only by subsequent Federal or Eritrean legislation. Since there appears not to have been any such legislation dealing with the subject matter of the Employment Act, the act apparently remained in full force to the end of the Federation.

The end of the Federation constitutes the second part of the act's history. The Federation's end could have had the effect of repealing all Eritrean legislation, and even the provisions of the Imperial order ending the Federation probably would not have saved more than a part of such legislation if those provisions had been interpreted narrowly. In any event, however, the provisions have been broadly interpreted to save all or nearly all Eritrean legislation from repeal, and the Employment Act continued in force after the end of Federation.

Since the end of Federation, there have been four pieces of Ethiopian legislation dealing with the subject matter of the Employment Act.

The effect of this legislation on the Employment Act appears to have been as follows:

39. It may or may not follow that, on this hypothetical court's interpretation of the law, judgment should go against one of the majority of employees who sought to enforce his alleged rights under Legal Notice No. 302 against the employer. Two questions would be presented: First, again the question of the interrelationships between provisions and, in this case, within a single provision: Can provisions be divided up so that some employees enjoy the advantages of one part of Article 36 of the Employment Act while other employees enjoy the advantages (to them) of one part of Article 9 of Legal Notice No. 302? Second, if the provisions can be divided up, does the court agree with the apparent judgment of the majority of employees that for them Legal Notice No. 302 is the more favourable?

40. E.g., neither the legal notice nor the proclamation deals with the liability of the employer for work-connected sickness and accidents.

1. Three kinds of provisions appear to have been repealed:
  - a. Provisions relating to labour unions and employers' associations, which appear to have been repealed when the Labour Relations Decree was reenacted as the Labour Relations Proclamation in 1963;
  - b. Provisions relating to labour inspection, which appear to have been repealed in part by the Labour Inspection Service Order of 1964 and in part by the Labour Standards Proclamation of 1966; and
  - c. Minimum labour condition provisions that are not as favourable to employees as corresponding provisions of Legal Notice No. 302 or of the Labour Standards Proclamation, which appear to have been repealed respectively, by the promulgation of the legal notice in 1964 by the enactment of the proclamation in 1966.
2. Two kinds of provisions appear *not* to have been repealed:
  - a. Minimum labour condition provisions more favourable to employees than corresponding provisions of either Legal Notice No. 302 or the Labour Standards proclamation; and
  - b. Minimum labour condition provisions for which there are no corresponding provisions in either Legal Notice No. 302 or the Labour Standards Proclamation.

ያላግባብ : በመበልጸግ : ላይ : የሚመሠረት : ክስ : ሊቀርብ : የሚችለው : በመ  
ጨረሻ : ደረጃ : ላይ : ሲገኝ : (ሰብሲዲያሪቲ : ሲኖረው) : ነው : የሚለው : መሠረተ  
አሳብ : በፈረንሳይ : በኢትዮጵያ : ሕግ : ውስጥ ።

ከመመረክብ : ሚካኤል ።

መግቢያ :

የዚህ : ጽሑፍ : ዓላማ : ያላግባብ : በመበልጸግ : ላይ : የሚመሠረት : ክስ : ሊቀርብ : የሚችለው : በመጨረሻ : ደረጃ : ላይ : ሲገኝ : (ሰብሲዲያሪቲ : ሲኖረው) ነው : የሚለው : መሠረተ : አሳብ : በፈረንሳይ : ሕግ : በኢትዮጵያ : ሕግ : የሚሰጠውን : ትርጉም : መመርመር : ነው ። የሚከተለው : ስለ : ጽሑፉ : አቀራረብ : አጭር : መግለጫ : ነው ።

የነገሩን : አመጣጥ : ለመረዳት : ይረዳን : ዘንድ : የሮማውያን : ሕግ : የፈረንሳይ : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ስላላግባብ : መበልጸግ : ምን : እንደሚሉ : ባጭሩ : እንመለከታለን ። ቀጥለንም : የፈረንሳይ : ፍርድ : ቤቶች : ጸሐፊዎች : ያላግባብ : መበልጸግ : የሚለውን : አሳብ : እንዴት : አንድ : ራሱን : የቻለ : የግዴታዎች : ምንጭ : ለመሆን : እንዳበቁት : እንመለከታለን ።

ሁለተኛው : ክፍል : ያላግባብ : በመበልጸግ : ላይ : የሚመሠረት : ክስ : ሊቀርብ : የሚችለው : “በመጨረሻ : ደረጃ” ላይ : መሆኑን : የሚገልጸው : መሠረተ : አሳብ : በፈረንሳይ : ሕግ : ውስጥ : ምን : ትርጓሜ : እንዳለው : የሚያሳይ : ይሆናል ። ወደዚህ : መሠረተ : አሳብ : ከመግባታችን : በፊት : “በቂ : ምክንያት” : የሚለውን : መሠረተ : አሳብ : ባጭሩ : እንመረምራለን ። ይህም : የሆነበት : ምክንያት : በሁለቱ : መሠረተ : አሳቦች : መካከል : ግንኙነት : ስላለና : የኢትዮጵያን : ሕግ : ለመረዳት : ሁለቱን : አሳቦች : ጠንቅቆ : ማወቅ : ስለሚያስፈልግ : ነው ።

ይህ : “የመጨረሻ : ደረጃነት :” (“ሰብሲዲያሪቲ”) : የሚለው : አነጋገር : አያሌ : መሠረተ : አሳቦችን : ያዘለ : በመሆኑ : አራት : ልዩ : ልዩ : ሁኔታዎችን : ወይም : የፍርድ : ጉዳዮችን : በመተንተን : የሚብራራ : ይሆናል ። ከያንዳንዱ : የፍርድ : ጉዳይ : ግርጌ : የፈረንሳይ : የሕግ : አዋቂዎች : ያቀረቧቸው : መፍትሔዎችና : የፍርድ : ቤቶች : ውሳኔዎች : ቀርበዋል ። ከዚያም : “የመጨረሻነት : ደረጃ :” (“ሰብሲዲያሪቲ”) : የሚለውን : መሠረተ : አሳብ : ለምን : እንደተፈጠረ : የሚገልጹትን : ባሕረ : አሳቦችንና : ይህ : መሠረተ : አሳብ : “በቂ : ምክንያት” : ከሚለው : አሳብ : ጋር : እንዴት : እንደሚደራረብ : እንመለከታለን ። የዚህ : ዓይነቱ : አቀራረብ : ጠቃሚነቱ : በሁለት : ረገድ : ነው ። በመጀመሪያ : በፈረንሳይ : ሕግ : ያለውን : ሁኔታ : የሚገልጽ : ይሆናል ፤ በይበልጥ : ደግሞ : በኢትዮጵያ : ፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ውስጥ : ስለዚህ : መሠረተ : አሳብ : በግልጽ : የተነገረ : ምንም : ነገር : ስለማይገኝ : በሁለተኛው : ክፍል : ውስጥ : የኢትዮጵያን : ሕግ : ለማብራራት : ለምናደርገው : መከራ : አንድ : የሃሳብ : ምንጭ : በመሆን : ያገለግላል ።

“ያላግባብ : መበልጸግ” : ተብሎ : ስለሚታወቀው : ባሕረ : አሳብ : እና :  
በርሱም : ተመርኩዘው : ስለሚነሱ : ክሶች : ታሪካዊ : መግለጫ ።

፩/ የሮማውያን : ሕግ :

“ያላግባብ : መበልጸግ :” ተብሎ : የሚጠራው : አሳብ : የተፈጠረው : በሮማ  
ውያን : ሕግ :<sup>1</sup> ቢሆንም ፤ ማንኛውንም : አላግባብ : የሚገኝ : ብልጽግና : የሚያወ  
ግዝ : “የዚህ : ዓይነት : አጠቃላይ : ደንብ : ነበር : ለማለት : አይቻልም ።”<sup>2</sup> ሮማ  
ውያን : ያደረጉት : በሌላው : አላግባብ : መበልጸግ : የተበደለ : ሰው : የገንዘብ : ካሣ :  
ለመቀበል : የሚያስችሉትን : በቀጥታ : የታወቁ : ክሶችን : (ኮንዲክሲዮኔስ) : ማቋቋ  
ም : ነበር ።

በተጨማሪ : ቻሊስ : የተባለ : ጸሐፊ : “በሮማውያን : ሕግ : ያላግባብ : የተበለ  
ጸገበትን : ንብረት : ለማስመለስ : ክስ : ማቅረብ : ይቻል : ነበር”<sup>3</sup> : ሲል : ጽፋል ።  
ከነዚህም : መካከል : አንዱ : አክስዮ : ደ : ኢን : ሬም : ቬርሶ :— ተብሎ : የሚጠራው :  
ነበር ። በዚህም : ክስ : መሠረት : አንድ : ባርያ : አለ : ጌታው : ፈቃድ : ውል : ተዋውሎ :  
በውሉ : መሠረት : ያገኘውን : ብልጽግና : ለጌታው : ቢያስተላልፍ : ሃብቱ : ያላግባብ :  
የተቀነሰበት : ወገን : ከጌትየው : ሃብቱን : ለማስመለስ : ይችላል : ነበር ።

ይህ : ደ : ኢን : ሬም : ቬርሶ : የሚባለው : ክስ : በጊዜ : ብዛት : ሌሎችንም : ያላ  
ግባብ : ሁኔታዎችን : አጠቃለለ ።

ይህን : ዕድገት : ኒኮላስ : እንደሚከተለው : ገልጾታል ።

“ይህ : አክስዮ : ደ : ኢን : ሬም : ቬርሶ : ተብሎ : የታወቀው : የክስ : አቀራረብ :  
ሰፋ : ያለ : ትርጉም : የተሰጠው : በሮማውያን : ሕግ : በኮዴክስና : ዳይጀስት :  
ውስጥ : የሚገኙትን : አንዳንድ : ሃሳቦች : መሠረት : በማድረግ : ነው ። እነርሱም : ተከ  
ሳሹ : የበለጸገው : በከሳሹና : በአንድ : ነፃ : በሆነ : ሦስተኛ : ሰው : ሳቢያ : በተደ  
ረገ : ውል : ቢሆንም ፤ አክስዮ : ደ : ኢን : ሬም : ቬርሶ : እንዲያመጣ : ይፈቅዱለት :  
ነበር ። ቀስ : ብለው : ተችዎችም : በመጀመሪያ : ከሶስተኛ : ወገን : ጋር : በተፈ  
ጸመ : ውል : ለተፈጠረ : መበልጸግ : ክስ : እንዲቀርብ : ሲፈቅዱ : በመጨረሻ :  
ደግሞ : ለማንኛቸውም : መበልጸግ : እንዲከፈት : ፈቀዱ”<sup>4</sup>

1. ማዞ : ኤ : ማዞ : ሌሶን : ደ : ድርዋ : ሲቪል : ፪ኛ : መጽሐፍ : ቀኝ : ፳፻፲፫ : ገጽ : ፳፻፴፮ ።

2. ደብልዩ : በክላንድ : ኤ : ቴክስት-ቡክ : ኦቭ : ሮማን : ሎው : (፫ኛ : እትም : በ፲፱፻፳፫ : ዓ : ም : እ :  
ኤ : አ : የተሻሻለ) : ገጽ : ፪፻፵፩ ።

3. ጂ : ቻሊስ : ዘ : ዶክትሪን : ኦቭ : አንጀስቲፋይድ : ኤንሪችሜንት : ኢን : ዘ : ሎው : ኦቭ : ዘ : ፕሮቪ  
ንስ : ኦቭ : ኩቤክ : (፪ኛ : እትም : ፲፱፻፶፪ : ዓ : ም : እ : ኤ : አ : ) : ገጽ : ፪ ።

4. ቢ : ኒኮላስ : “አንጀስቲፋይድ : ኤንሪችሜንት : ኢን : ዘ : ሲቪል : ሎው : ኤንድ : ሉዊዚያና : ሎው :  
ቱሌን : ሎው : ሪቪው : ሮልዩም : ፴፮ : (፲፱፻፳፩-፳፪ : እ- ኤ- ኦ-) : ገጽ : ፪፻፲፱ ።

፪/ የፈረንሳይ : የፍትሐ : ብሔር : ሕግ : በተደነገገበትና : ቀጥሎ : ባሉት :  
ጊዜያት : ያለው : ሁኔታ ።

በሌላ : ሰው : በመገልገል : በቂ : ባልሆነ : ምክንያት : ጥቅም : ማግኘት : የተ  
 ከለከለ : ነው : የሚል : አጠቃላይ : ሕግ : በፈረንሳይ : የፍትሐ : ብሔር : ሕግ : ውስ  
 ጥ : አይገኝም ።<sup>5</sup>

ቢሆንም : ከዚህ : አጠቃላይ : ሕግ : የመነጨ : ዝርዝር : ሕጎች : ይገኛሉ ።<sup>6</sup>  
 ኮሊንና : ካፒታ : ሁኔታውን : እንደሚከተለው : ይገልጻሉ ።

አንድ : ሰው : ንብረት : ያገኘበት : ሁኔታ : ከመጀመሪያ : የማይጸና : ወይም :  
 ወደፊት : የማይጸና : የሚደረግ : ከሆነና : በዚህ : ምክንያት : ንብረቱን : እንዲመልስ :  
 ሲገደድ ፤ በንብረቱ : ላይ : አስፈላጊና : ጠቃሚ : ወጪ : በማድረግ : የንብረቱን : ዋጋ :  
 ከፍ : አድርጎት : እንደሆነ : ንብረቱ : የጨመረውን : ዋጋ : ልክ : ሊያስቀር : ይችላል ።  
 ቀ፡ ፳፻፳፩ ፡ እና ፡ ፳፻፳፪ ፡ ስለ : ውርስ : ንብረት : መመለስ : ጉዳይ ፡ ሲያብራሩ ፡ እላይ ፡  
 የተባለውን ፡ እንደጠበቁ ፡ ነው ። በቀ፡ ፩፻፷፻፸፫ ፡ መሠረት ፡ የመጀመሪያው ፡ ሽያ  
 ጭ ፡ መልሶ ፡ የመግዛት ፡ መብቱን ፡ ሊጠቀምበት ፡ ቢፈልግ ፡ ለጥንት ፡ ገዢው ፡  
 ስላደረገው ፡ ወጪ ፡ ተገቢውን ፡ ካሣ ፡ መክፈል ፡ አለበት ። በሚከተሉትም ፡ ቀ፡  
 ፫፡ ይህ ፡ የተጠበቀ ፡ ሆኗል ። ይኸውም ፡ በቀ፡ ፩፻፶፻፹፩ ፡ መሠረት ፡ ዕቃ ፡ የተ  
 መለሰለት ፡ ሰው ፡ ለባለ ፡ ይዞታው ፡ (በቅን ፡ ልቦና ፡ ዕቃውን ፡ ባይዝም ፡) ካሣ ፡ መክ  
 ፈል ፡ አለበት ፤ በቀ፡ ፩፻፱፻፵፯ ፡ ዕቃ ፡ በአደራ ፡ የተሰጠው ፡ ሰው ፡ ለዕቃው ፡ ጥበቃ ፡  
 ስለሚያወጣው ፡ ወጪ ፡ መክፈል ፡ እንዳለበት ፡ በቀ፡ ፪፻፹ ፡ መሠረት ፡ አንድ ፡  
 አበዳሪ ፡ መያዣውን ፡ ለመጠበቅ ፡ ስላወጣው ፡ ወጪና ፡ በቀ፡ ፬፻፸፭ ፡ መሠረት ፡  
 አንድ ፡ ሶስተኛ ፡ ወገን ፡ መያዣ ፡ የሆነውን ፡ ንብረት ፡ ሲያጣ ፡ ወይም ፡ መንግሥት ፡  
 ሲወስድበት ፡ ስለሚከፈል ፡ ካሣ ፡ የሚናገር ፡ ነው ።<sup>7</sup> ቀ፡ ፭፻፵ ፡ ፭፻፶፬ ፡ ፭፻፶፭ ፡  
 ፭፻፸፫ ፡ ፭፻፸፩ ፡ እና ፡ ፭፻፸፯ ፡ በዋና ፡ ንብረት ፡ ላይ ፡ ስለሚጨመሩ ፡ ነገሮች ፡ የሚያ  
 ትቱ ፡ ሲሆኑ ፡ እላይ ፡ የተጠቀሰውን ፡ ንጥረ ፡ ሃሳብ ፡ ይከተላሉ ። በተጨማሪ ፡ ቀ፡  
 ፩፻፱፻፵፯ ፡ ስለ ፡ ባልና ፡ ሚስት ፡ የጋራ ፡ ሀብት ፡ ሲናገር ፡ ተመሳሳይ ፡ የሆኑ ፡ ድንጋጌ ፡  
 ያደርጋል ።

በ፲፱ኛው ፡ ክፍለ ፡ ዘመን ፡ ሁለተኛ ፡ አጋማሽ ፡ ላይ ፡ አንዳንድ ፡ ጸሐፊ  
 ዎች ፡ ያላግባብ ፡ መበልጸግን ፡ አንድ ፡ የግዴታዎች ፡ ምንጭ ፡ እንዲሆንና ፡ አክሲዮ ፡  
 ደ ፡ ኤን ፡ ሬም ፡ ቪርሶ ፡ ተብሎ ፡ የታወቀውን ፡ ደግሞ ፡ ራሱን ፡ የቻለ ፡ የክስ ፡ አርእስት ፡  
 ለማድረግ ፡ ንቅናቄ ፡ ጀመሩ ። ከመሪዎቹም ፡ መካከል ፡ አብሪና ፡ ሮው ፡ ሲገኙ ፡ እነር  
 ሱም ፡ ፔይማ ፡ ደ ፡ ሊንዱና ፡ ሻስቲየን ፡ ዳፌር ፡ የተባሉትን ፡ እንደ ፡ ሁለት ፡ የአለአ  
 ግባብ ፡ መበልጸግ ፡ ምሳሌዎች ፡ ብቻ ፡ በመቁጠር ፤ ደ ፡ ኢንሬም ፡ ቪርሶ ፡ የተባ  
 ለው ፡ ክስ ፡ በሌላ ፡ ሰው ፡ መጎዳት ፡ ምክንያት ፡ ያንድ ፡ ሰው ፡ ሃብት ፡ በዳበረ ፡

5. ፕላንዮል ፡ ኤ ፡ ሪፔር ፡ ትሬቱ ፡ ፕራቲክ ፡ ደ ፡ ድርዋ ፡ ሲቪል ፡ ፍራንሴ ፡ (፪ኛ ፡ እትም ፡ በፒ-ኤስማን  
 ቦልዩም ፡ ፯ ፡ ቀ፡ ፯፻፶፪ ፡ ገጽ ፡ ፵፯ ።

6. ፕላንዮል ፡ ኤ ፡ ሪፔር ፡ ላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ የግርጌ ፡ ማስታወሻ ፡ (፫) ፡ እስከ ፡ ቀ፡ ፯፻፪ ፡ ገጽ ፡ ፵፯ ፡  
 ድንጋጌዎቹ ፡ የሚከተሉት ፡ ናቸው ፡ ይላሉ ፡- ቀ፡ፕር ፡ ፭፻፵፰ ፡ ፭፻፶፬-፭ ፡ ፭፻፸፫-፸፩ ፡ ፳፻፳፩-፳፪ ፡  
 ፩፻፪፻፵፩ ፡ ፩፻፫፻፲፪ ፡ ፩፻፫፻፹፩ ፡ ፩፻፬፻፵፯ ፡ ፩፻፯፻፸፫ ፡ ፩፻፰፻፷፬ ፡ ፩፻፱፻፵፯ ፡ ፪፻፹ ፡  
 ፪፻፩፻፪ ፡ (፫) ፡ ፪፻፩፻፸፭ ።

7. ኤ ፡ ኮሊን ፡ ኤ ፡ ኤች ፡ ካፒታ ፡ ዙር ፡ ኤሌሜንቱር ፡ ደ ፡ ድርዋ ፡ ሲቪል ፡ ፍራንሴ ፡ (፯ኛ ፡ እትም ፡  
 ፲፱፻፵፪ ፡ እ - ኤ - አ-) ቮልዩም ፡ ፪ ፡ ቀ፡ ፪፻፵፰ ፡ ገጽ ፡ ፪፻፳፫-፪፻፳፬ ።

ቁጥር : መስጠት : የሚገባው : የክስ : አርእስት : ነው : ሲሉ : አስተያየታቸውን : አቅርበዋል ።<sup>8</sup> በመጀመሪያ : የካሳሲዮን : ፍርድ : ቤት : ይህን : አሳብ : ችላ : ብሎት : ቆየ ። ነገር : ግን : በሺጃጃፎ፣ ሽህትዮን : ደፌር : አኖርማል : በተባለ : አሳብ : ላይ : የተመረኮዘ : ክስ : በመፍቀዱ : መጠን : የኦብሪና : ሮውን : አስተያየት : ተቀብሎታል ።<sup>10</sup>

ትንሽ : ቆይቶ : በተነሳ : ጉዳይ ።<sup>11</sup> የካሳሲዮን : ፍርድ : ቤት : ያላግባብ : መበልጸግን : የክስ : አርእስት : ለማድረግ : ስላልፈለገ : በተመሳሳይ : ዘዴ : ተጠቅሟል ። በቡድኖር : ጉዳይ ።<sup>12</sup> ፍርድ : ቤቱ : እላይ : የተጠቀሰውን : ዘዴ : ትቶ : ያላግባብ : መበልጸግን : እንደ : አንድ : ራሱን : የቻለ : የግዴታዎች : ምንጭ : አደረገው ። በኦብሪና : ሮው : አሳብ : የተመራ : ቢሆንም : ፍርድ : ቤቱ : ያላግባብ : መበልጸግ : የሚለውን : መሠረተ : አሳብ : የሰጠው : ትርጓሜ : እነርሱ : ካቀረቡት : የተለየ : ነበር ።<sup>13</sup> ተከትለው : በመጡ : ሁለት : ጉዳዮች : ግን : ፍርድ : ቤቱ : የጸሐፊዎቹን : እቅድ : ተቀብሎታል ።<sup>14</sup>

በብሪያኖ : ጉዳይ : ውስጥ : እንደ : ተገለጠው : ያላግባብ : መበልጸግ : ክስ : መቅረብ : የሚችለው : የሚከተሉት : ተሟልተው : ሲገኙ : ነው ።

ሀ/ የተከሳሽ : መበልጸግ :

ለ/ የከሳሽ : ሃብት : መቀነስ

ሐ/ በመበልጸጉ : በሀብት : መቀነሱ : መካከል : የአፈጻጸም : ግንኙነት : ሲኖር :

መ/ ለመበልጸጉ : በቂ : ምክንያት : አለመኖሩ :

ሠ) ከሳሽ : በውል : ወይም : ከውል : ውጭ : በሚፈጠር : ግዴታ : ክስ : ማቅረብ : የማይችል : በሚሆንበት : ጊዜ ። የመጨረሻው : ሁኔታ : በጸሐፊዎች : ዘንድ : አክሱዮ : ደ : ኢን : ሬም : ቬርሱ : ተብሎ : የታወቀው : ክስ : የተከታይነት : ደረጃ : ብቻ : እንዳለው : የሚያሳይ : ነው : በሚል : መንገድ : ተተርጉሟል ።

በሁለተኛው : ክፍል : ይህ : በክስ : ረገድ : የተከታይነት : ደረጃ : የሚለው : አነጋገር : በትክክል : ምን : እንደሆነ : ለመወሰን : እንሞክራለን ።

8. ማዞ : ኤ : ማዞ : ላይ : የተጠቀሰው : ቍ- ጂጂጂ፣ ገጽ : ጂጂ።

9. ከዚያው : ቍ- ጂጂጂ፣ ገጽ : ጂጂ። በተጨማሪም : ሮው : ፍርድ : ቤቱ : ክሱን : እንዲፈቅድ : ማስደረጉን : ይናገራሉ ።

10. ከሳሽ : ኮምፑን : ደ : ላን-ሺንያ : ተከሳሽ : ጉይ : ዲ- ጆሺጃጃፎ፣ ጆጆጂ።

11. ከሳሽ : ላሜር : ተከሳሽ : ሻምቦ : ሲንዲክ : ደ : ላ : ፊየት : ላሙር : ዲ- ጆሺጃጂ፣ ጆጆ። የፕላኖል : ማስታወሻ ።

12. ከሳሽ : ገፍልያ : ፖቱር- ሚራን : ተከሳሽ : ቡዲየ : ዲ : ጆሺጃጂ፣ ጆሺጂጂ፣ ስለፍርድ : ቤቱ : እርምጃ : መግለጫ : ኒኮላስ : ከዚህ : በላይ : የተጠቀሰ : እና : ፕላንዮል : ኤ : ሪፔር : ከዚህ : በላይ : የተጠቀሰ : ቍ- ጂጂጂ፣ ገጽ : ጂጂ፣ ይመለከታል ።

13. የጸሐፊው : አሳብ : ኦብሪ : ኤ : ሮው : ዠር : ደ : ድርዋ : ሲቪል : ፍራንሴ : (፬ኛ : እትም) : ቍ- ጂጂ፣ ውስጥ : እንደተገለጠው : በኤፍ- ጉሬ : ላንሪሽማ : ኦ : ዴፓንስ : ዶትሩዊ : (፲፱፻፵፱ : እ- ኤ- አ-) 'ቍ- ጆጆ፣ ገጽ : ጆጆ፣ ውስጥ : ተጽፎአል ።

14. ከሳሽ : ክላየት : ተከሳሽ : ሊኪ- ደ : ላ : ኮንግራጋሲዮ : ደ : ሚሲዮንር : ደ : ላስ : ሳሌት : ኤስ- ጆሺጂጂ፣ ጆ- ጂጂ : እና : ከሳሽ : ቪይ : ደ : ባኬር- ደ- ቢጎር : ተከሳሽ : ብሪያን : ዲ- ጆሺጂ፣ ጆ- ጆጆ ።

15. ፕላንዮል : ኤ : ሪፔር : ከዚህ : በላይ : የተጠቀሰ : ቍ- ጂጂ፣ ገጽ : ጂጂ ።

የፈረንሳይ : ሕግ : አላግባብ : በመበልጸግ : ምክንያት : ክስ : ለማቅረብ : የሚያስፈልጉትን : ሁኔታዎች : አብራርቶ : ሲያስረዳ : የኢትዮጵያ : ሕግ : ግን : ስለ : ክስ : የተከታይነት : ወይም : የሁለተኛ : ደረጃነት : ምንም : ሳይጠቅስ : በደፈናው : ክስ : ሊቀርብ : የሚችለው : አንድ : ሰው : በሌላው : ሥራ : ወይም : ንብረት : ምክንያት : አላግባብ : በሚበልጽግበት : ጊዜ : ነው : ይላል ።<sup>16</sup>

ያላግባብ : መበልጸግ : አርእስተ : ክስ : ተከታይነት : ወይም : የሁለተኛነት : ደረጃ : (ሳብሲዲያሪቲ) :

ይህ : ጽሑፍ : የሚናገረው : ስላላግባብ : መበልጸግ : አርእስተ : ክስ : ተከታይነት : ደረጃ : ጉዳይ : ነው ። አስቀድመን : ግን : “ምክንያት” ስለሚባለው : መሠረተ አሳብ : ባጭሩ : መናገር : ይጠቅማል ። ለዚህም : ሁለት : ምክንያት : አለው ። በመጀመሪያ : በፈረንሳይ : ሕግ : ውስጥ : የዚህን : መሠረተ : አሳብ : ጉዳይ : ስንመረምር በአንድ : በኩል : “ምክንያት” ከሚለው : ጋር : የተሳሰረ : ሆኖ : ስለምናገኘው : ነው። ሁለተኛ : ደግሞ : ይህ : “የተከታይነት” ጉዳይ : በኢትዮጵያ : ሕግ : ውስጥ : መኖር : አለመኖሩን : ለማወቅ : “ምክንያት” ከሚባለው : መሠረተ : አሳብ : መልሳችንን : ማግኘት : ስላለብን : ነው። በፈረንሳይ : ሕግ : ውስጥ : በሁለቱ : መሠረተ : አሳቦች : መካከል : ያለውን : መደራረብ : ለመረዳትና : በኢትዮጵያ : ሕግ : ውስጥ : “የተከታይነት : ወይም : የሁለተኛነት : ደረጃ” : የሚለው : መሠረተ : አሳብ : መኖር : አለመኖሩን : ለመመርመር : ለአንድ : ብልጽግና : በቂ : ምክንያት : ለመሆን : የሚችሉትን : ነገሮች : ማወቅ : ይኖርብናል ። ቀጥለንም : በፈረንሳይ : ሕግ : ውስጥ : ስለ : “ተከታይነት” : እንዲሁም : ይህ : ንጥረ : ሃሳብ : ስለተፈጠረበት : ምክንያትና : በመጨረሻም በዚሁና : በ“በቂ : ምክንያት :” መካከል : ስላለው : መደራረብ : እንነጋገራለን ።

፩/ “በቂ : ምክንያት :”

በፕላንዮልና : ሪፔር : አስተያየት :—

“መበልጸግ : በቂ : ምክንያት : የሚኖረው : በውል : መሠረት : ወይም : ከሕጋዊ : ወይም : ከተፈጥሮ : ግዴታ : የተገኘ : ሲሆን : ነው ።”<sup>17</sup>

ስለዚህ : በበለጸገው : ወገንና : ሃብቱ : በተቀነሰበት : ወገን : መካከል : ውል : ሲኖርና : ለዚሁ : ሁኔታ : ምክንያት : ሁኖ : ሲገኝ : እንደ : በቂ : ምክንያት : ይቆጠራል ።

እንዲሁም : የበለጸገው : ወገን : ከአንድ : ካለ : ምክንያት : ከበለጸገ : ሰው : ጋር : ሲዋዋልና : ይኸው : ሰው : ውሉን : ለመፈጸም : የበቃው : ካለምክንያት : ባገኘው : ብልጽግና : ቢሆንም : ውሉ : በደንቡ : መሠረት : ተዋውሎ : የበለጸገው : ወገን : ላገኘው : ብልጽግና : በቂ : ምክንያት : ይሆናል ።<sup>18</sup> ጸሐፊዎቹ : ይኸንን : ሁኔታ : በም

16. የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ቀ. : ፪፻፩፻፷፪ ።

17. ፕላንዮል : ኤ : ሪፔር : ከዚህ : በላይ : የተጠቀሰ : ቀ. : ፯፻፶፯ : ገጽ : ፶፯ ።

18. ከዚህ : በላይ : የተጠቀሰ : ቀ. : ፯፻፶፱ : ገጽ : ፳፩ ።

ሳሌ ፡ ሲያስረዱ ፡ የሚከተለውን ፡ የፍርድ ፡ ጉዳይ<sup>19</sup> ይጠቅሳሉ ። አንድ ፡ ቤት ፡ የተከራየ ፡ ሰው ፡ ሰራተኛ ፡ ቀጥሮ ፡ ቤቱን ፡ አሳደሰ ። በከራይ ፡ ውል ፡ ውስጥ ፡ ተከራይ ፡ በቤቱ ፡ ውስጥ ፡ ስለሚያደርገው ፡ መሻሻል ፡ አከራይ ፡ ምንም ፡ እንደማይከፍለው ተጠቅሶ ፡ ስለነበረ ፡ ሠራተኛው ፡ ተከራይ ፡ ሳይከፍለው ፡ የቀረውን ፡ ገንዘብ ፡ አከራይን ፡ ከሶ ፡ ቢጠይቅ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ጥያቄውን ፡ ሳይቀበለው ፡ ቀረ ።

እንዲሁም ፡ ያንድ ፡ ሰው ፡ መበልጸግ ፡ የተገኘው ፡ በሌላው ፡ ቸርነት ፡ ወይም ፡ የተፈጥሮ ፡ ግዴታ ፡ መፈጸም ፡ ከሆነ ፡ ሃብቱ ፡ የተቀነሰበት ፡ ወገን ፡ አክስዮ ፡ ደ ፡ ኢን ፡ ሬም ፡ ቪርሶ ፡ የተባለውን ፡ ክስ ፡ ማቅረብ ፡ አይችልም።<sup>21</sup>

በመጨረሻም ፡ የመበልጸግ ፡ ምንጭ ፡ ሕግ ፡ ይሆናል ። አንድ ፡ ሰው ፡ ሕግ ፡ የሚያዘውን ፡ ግዴታ ፡ በሚፈጽምበት ፡ ጊዜ ፡ የበለጸገው ፡ ወገን ፡ አለ ፡ በቂ ፡ ምክንያት ፡ በልጽጓል ፡ አይባልም።<sup>22</sup>

ሌሎች ፡ ጸሐፊዎች ፡ ፕላንዮልና ፡ ሪፔር ፡ ከጠቀሷቸው ፡ ምንጮች ፡ ሌላ ፡ ስለማይጠቅሱና ፡ አስተያየታቸውም ፡ ከነዚህ ፡ ጸሐፊዎች ፡ በምንም ፡ ያህል ፡ ስለማይለያይ ፡ መዘርዘሩ ፡ አስፈላጊ ፡ አይሆንም።<sup>23</sup>

፪ ያላግባብ ፡ መበልጸግ ፡ አርእስተ ፡ ክስ ፡ የተከታይነት ፡ ጠባይ ።

ከሳሹ ፡ ሊከሰበት ፡ የሚችል ፡ ሌላ ፡ መንገድ ፡ እንዲኖረው ፡ አይገባም ፡ የሚለው ፡ አነጋገር ፡ ብዙ ፡ ትርጓሜ ፡ ሊሰጠው ፡ ይችላል ። ለምሳሌ ፡ ባርተን ፡ ሊሰጡት ፡ ስለሚችሉት ፡ ትርጓሜዎች ፡ የሚከተለውን ፡ አስተያየት ፡ ይሰጣል ።

“የተከታይነት ፡ ጠባይ ፡ በሶስት ፡ ሊተረጎም ፡ ይችላል ። በመጀመሪያ ፡ ከሳሽ ፡ ይህን ፡ ክስ ፡ ማቅረብ ፡ የሚችለው ፡ ተከሳሹ ፡ የበለጸገበት ፡ ሁኔታ ፡ በተከሳሹ ፡ ሆነ ፡ በሌላ ፡ ሶስተኛ ፡ ወገን ፡ ላይ ፡ ሌላ ፡ ዓይነት ፡ ክስ ፡ ሊቀርብበት ፡ የማይችል ፡ ሲሆን ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ መተርጎም ፡ ይቻላል ። ሁለተኛ ፡ ከሳሹ ፡ ሌላ ፡ ክስ ፡ መመስረት ፡ ሲችል ፡ ይህን ፡ ሳይፈጽም ፡ በመቅረቱ ፡ የክስ ፡ ማቅረብ ፡ ችሎታውን ፡ ሲያጣ ፡ ነው ፡ ማለት ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ። ሶስተኛ ፡ ደግሞ ፡ ሊያቀርብ ፡ ይችላል ፡ የነበረው ፡ ሌላው ፡ ክስ ፡ ክሱ ፡ ሊቀርብበት ፡ ይቻላል ፡ የነበረው ፡ ሰው ፡ በመክሰሩ ፡ ምክንያት ፡ የማይጠቅም ፡ ሆኖ ፡ ሲገኝ ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ መተርጎምም ፡ ይቻላል ።”

እነዚህንና ፡ እነሱን ፡ የመሳሰሉትን ፡ ጥርጣሬዎች ፡ ለማስወገድና ፡ “የተከታይነት ፡ ጠባይ ።” የተባለው ፡ ሁኔታ ፡ ምን ፡ እንደሆነ ፡ ለመወሰን ፡ አራት ፡ የተለያዩ ፡ የፍርድ ፡ ጉዳዮችን ፡ በመውሰድ ፡ በአንድ ፡ በኩል ፡ የሕግ ፡ ደራሲያን ፡ የሚያቀርቡትን ፡ መፍትሔ ፡ በሌላ ፡ በኩል ፡ ደግሞ ፡ ለነዚህ ፡ ጉዳዮች ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ የሰጡትን ፡ ውሳኔ ፡ እንመረምራለን።<sup>24</sup>

19. ከሳሽ ፡ ሄርቤር ፡ ተከሳሽ ፡ ዓይ ፡ ሃርዲ ፡ ኤ ፡ ሻንሶ ፡ ዲ ፡ ፩፻፱፻-፪-፩፻፶፬ ።

20. ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ ቀ፡ ፯፻፳ ፡ ገጽ ፡ ፳፫-፳፬ ።

21. ከዚያው ።

22. ለምሳሌ ፡ ማዞ ፡ ኤ ፡ ማዞን ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሰ ፡ ቀ፡ ፯፻፪-፯፻፭ ፡ ገጽ ፡ ፯፻፵-፯፻፵፩ ፤ ኮሊ ፡ ኤ ፡ ካፒታ ፡ ትሬቲ ፡ ደ ፡ ድርዋ ፡ ሲቪል ፡ (፲፱፻፶፱ ፡ እ-ኤ-አ) ፡ ሾልዮም ፡ ፪ ፡ ቀ፡ ፩፻፲፻፳፩-፩፻፲፻፳፫ ፡ ገጽ ፡ ፯፻፵፱-፯፻፶፯ ።

23. ማስታወሻ ፡ ቀ፡ ፯ ፡ ገጽ ፡ ፫፻፳፩ ፡ አንቀጽ ፡ ፭፻፸፰ ፡ በኦብሪ ፡ ኤ ፡ ሮው ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሰ ፡ (፭ኛ ፡ እትም) ሾልዮም ፡ ፱ ፡ ውስጥ ፤ በቻሊስ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሰ ፡ ውስጥ ፡ ገጽ ፡ ፩፻፳ ፡ ላይ ፡ የተጠቀሰ ።

፩/ ከሳሹ : ሌላ : ክስ : ማቅረብ : ይችላል : ነበር : አሁን : ግን : ሕጉ : ዕንቅፋት : ስለሆነበት : ማለትም : አንድ : የሕግ : አንቀጽ : ስለሚከለክለው : ያንን : ክስ : ሊያቀርብ : አይችልም : በዚህን : ጊዜ : ደ : ኢን : ሬም : ቪርሶ : የተባለውን : ክስ : ማቅረብ : ይችላልን ? ለምሳሌ : ከሳሽ : በውል : ላይ : የተመሠረተ : ክስ : ሊያቀርብ : ይችላል : ነበር፤ነገር፡ግን፡ሕጉ፡ በሚያዘው፡ጊዜ፡ውስጥ፡ክሱን፡ ስላላቀረበ፡ በይርጋ : ይታገዳል።

ጸሐፊዎች : ሁሉ : በአንድ : ድምጽ : በእንደዚህ : ዓይነት : ሁኔታ : ደ : ኢን : ሬም : ቪርሶ : የተባለውን : ክስ : ማቅረብ : አይችልም : ይላሉ ። ለዚህም : የሚሰጡት ምክንያት : ይህ : ካልሆነ : በቀር : በጊዜው : ያለውን : የሕግ : ሥርዓት : ማናወጽ : ይሆናል : የሚል : ነው ።<sup>24</sup> የሚከተሉት : ከፕላንዮልና : ሪፔር : እንዲሁም : ከማዞና : ማዞ : የተውጣጡ : አጫጭር : ንባቦች : የሕግ : ደራሲያን : ዓይነተኛ : አስተያየቶች : ናቸው ።

ፕላንዮልና : ሪፔር : ፍርድ : ቤቶች : አንድ : ሌላ : ዓይነት : ክስ : በሕግ : በታገደ : ጊዜ : ያላግባብ : መበልጸግ : ክስ : ሲቀርብ : አንቀበልም : ያሉትን : በመደገፍ : ከዚህ : በታች : ያለውን : አስተያየት : ያበረክታሉ ።

ፍርድ : ቤቶች : በሕግ : በታገደ : ክስ : ፈንታ : ደ : ኢን : ሬም : ቪርሶ : ክስ : መተካት : አይችልም : ያሉበት : ግልጽ : ምክንያት : ክሱን : መቀበል : ስለ : ማስረጃ : ስለ : ይርጋ : ስለ : መብት : መቅረትና : እንዲሁም : ስለ : ክስ : ፍጻሜነት : ያሉንን : ሕጎች : እንደማፍረስ : ስለሚቆጠር : ነው ። እነዚህ : ሕጎች : ያንዱን : ወገን : ያላግባብ : መበልጸግ : የሚያጸድቁ : ቢሆንም : እንኳ : በተዘዋዋሪ : መንገድ : መፍረስ : የለባቸውም ። ለምሳሌ : አንድ : ተበዳሪ : የተበደረውን : ገንዘብ : ባለመመለሱ : ያላግባብ : በልጽጓልና : በይርጋ : ምክንያት : ከብድሩ : ነፃ : አይሆንም : ማለት : አይገባም : ስለ : ይርጋ : ስለ : ጽሑፍ : ማስረጃ : የተደነገገውን : ሕግ : መሻር : ይቻላል ። ነገር፡ግን : በአክሲዮን : ደ : ኢን : ሬም : ቪርሶ : አማካይነት : እነዚህን : ሕጎች : መሻር : በሕጉ : ላይ : ሽፍጥ : እንደመፈጸም : የሚቆጠር : ነው ።<sup>25</sup>

እንደ : ፕላንዮልና : ሪፔር : በጠቅላላ : በነዚህ : ሁኔታዎች : አላግባብ : መበልጸግን : መሠረት : በማድረግ : የሚቀርበውን : ክስ : ሳያወግዙ : ማዞና : ማዞ : እያንዳንዱን : ሁኔታ : ለብቻው : በመመርመር : ሕጉ : ሌላ : ክስ : የሚከለክልባቸውን : ሁኔታዎች : ያጠናሉ ። እነርሱም : “ሕጉ : ለከሳሹ : የፈቀደለት : ሌላ : የክስ : አርእስት በይርጋ : ሲታገድ : የደ : ኢን : ሬም : ቪርሶ : ክስ : እንዲቀርብ : መፍቀድ : አይቻልም ። ከዚህ : የተቃረነ : አስተያየት : የይርጋን : ሕግ : ጨርሶ : እንደማውደም : የሚቆጠር : ነው ። ይህንኑ : አስተሳሰብ : በመከተል : የደ : ኢን : ሬም : ቪርሶ : ክስ : ስለ : ረጅም : ይዞታ : የተደነገገውን : ወይም : በፍትሐ : ብሔር : ሕግ : ቀ : ፪፻፪፻፲፱ : የተመለከተውን : ሕግ : ውጤት : በሚያሳጣው : ዓይነት : ሊጠቀምበት : አይቻልም።” ብለው : ጽፈዋል ። አሁን : ፍርድ : ቤቶች : በተለይም : የካሳስዮን : ፍርድ : ቤት : ይህን : የመሰለ : ጉዳይ : ሲያጋጥመው : የሰጣቸውን : ውሳኔዎች : እንመልከት ።

24. ይህ : ብዙ : ጸሐፊዎች : የሚጠቀሙበት : አስተሳሰብ : ነው : ለምሳሌ : ማዞና : ማዞ : ላይ : በተጠቀሰው : አርእስት : ቀ : ፪፻፺-፪፻፴ : ገጽ : ፪፻፵፪-፪፻፵፫ : ተመልከት ።  
25. ቻሊስ : ላይ : የተጠቀሰው : አርዕስት : ገጽ : ፩፻፳፰ ።  
26. ፕላንዮልና : ሪፔር : ላይ : የተጠቀሰው : አርዕስት : ቀ : ፪፻፳፩ : ገጽ : ፳፯ ።  
27. ማዞና : ማዞ : ላይ : የተጠቀሰው : አርእስት : ቀ : ፪፻፳ ገጽ : ፪፻፵፫ ።

አላግባብ : መበልጸግ : ክስ : በሌላ : በሕግ : በታገደ : ክስ : ምትክ : ተተክቶ : ሲቀርብ : ተቀባይነት : አይኖረውም : የሚሉ : ብዙ : የፍርድ : ቤት : ውሳኔዎች : አሉ ።<sup>28</sup>

በክላየት : ጉዳይ : ውስጥ : የከሳሻን : ያላግባብ : መበልጸግ : ክስ : ፍርድ : ቤቱ : ሳይቀበለው : የቀረው : ክሱን : መፍቀድ : ከሳሻ : በመጀመሪያ : በብድር : ውል : ላይ ያቀረበችውን : ክስ : ያገዱትን : ቀ. ፩፻፲፱፻፵፩ : እና : ቀ. ፩፻፲፱፻፵፯ : እንደ : መሻር : የሚቆጠር : ሆኖ : በመገኘቱ : ነው ።

እንዲሁም : በብሪያኖ : ጉዳይ : ውስጥ : ከሳሹ : ባላግባብ : መበልጸግ : ላይ : የተመሠረተውን : ክስ : ያቀረበው : ቀ. ፩፻፯፻፺፫ : የሚያዘውን : ለመፈጸም : ባለመቻሉ : ስለሆነ : ፍርድ : ቤቱ : ሳይቀበለው : ቀርቷል ። ይህንኑ : የሚመስለው : ጉዳይ በከሳሽ : በደሚዜል : ደጉስት : ደ : ሲንስሲኒና : በተከሳሽ : በግሩምባህ : ኤ : ኮምፓኒ፣<sup>29</sup> የቀረበው : ጉዳይ : ነው ። ከሳሽ : ክሱን : ያቀረበችው : የጠፋባትን : የጌጣ : ጌጥ : ማስቀመጫ : ለማስመለስ : በቅን : ልቡና : ለያዘው : ሰው : ፲፯፻፲፯ : ፍራንክ : ስለከፈለች ፤ ዕቃውን : ከሸጠው : ሰው : በአላግባብ : በመበልጸግ : ክስ : መሠረት : የከፈለችው : እንዲመልስላት : ለማድረግ : ነበር ። ሻጩ : ዕቃውን : የገዛው : ከሌባ : ላይ : ነበር ። ፍርድ : ቤቱ : ከሳሻ : በቀ. ፪፻፪፻፸፱ : እና : በቀ. ፪፻፪፻፹ : መሠረት : ነጋዴው : ዕቃውን : ሲገዛ : ጥፋት : ማድረጉን : ለማስረዳት : አትችልም : የሚል : ግምት : ስለገባው : ያላግባብ : መበልጸግን : መሠረት : በማድረግ : በኩባንያው : ላይ : ያቀረበችውን : ክስ : ውድቅ : አደረገው ።

፪/ ከሳሹ : ሌላ : ክስ : ሊያቀርብ : ይችላል : ነበር ፤ ነገር : ግን : በራሱ : ጥፋት : አንድ : ነገር : ስላንደለ : ክሱን : ከማቅረብ : ታግዷል ። በዚህን : ጊዜ : በአላግባብ : መበልጸግ : ላይ : የተመሠረተ : ክስ : ሊያቀርብ : ይችላልን ? የመጀመሪያውን : ክስ : ከማቅረብ : የታገደው : ሕጉ : የሚያዘውን : ባለማወቁ : ወይም : በቸልተኝነት : ምክንያት : ባለመፈጸሙ : ነው ።<sup>30</sup> ይህ : ሲሆን : ያላግባብ : መበልጸግ : ክስ : በታገደው : ክስ : ምትክ : ሊተካ : ይችላል : የሚል : ማንንም : ጸሐፊ : አላገኘንም ። ፕላን ዮልና : ሪፔር : በሕግ : እክልና : በከሳሹ : ቀጥታዊ : ምክንያት : በሚፈጠር : እክል : መካከል : ልዩነት : አያደርጉም ፤ ሁለቱንም : ዓይነት : እክሎች : በሕጉ : ላይ : ሸፍጥ : ማስከተል : አይገባቸውም : በሚል : መስመር : ስለሚመለከቷቸው : እንደሚከተለው : ይጽፋሉ ፡—

አንዳንድ : ጊዜ : ያንድ : ወገን : መበልጸግና : የሌላው : ወገን : መደህየት : የተያያዙ : ቢሆኑም : አንድ : የሕግ : አንቀጽ : የካሳ : መክፈሉን : ጉዳይ : የሚያግድ :

28. ፕላንዮልና : ሪፔር : ላይ : የተጠቀሰው : አርዕስት : ቀ. ፸፮ : ገጽ : ፳፮ : የግርጌ : ማስረጃ : (፩) : (፫-፯) : ገጽ : ፳፮ : የግርጌ : ማስረጃ :

29. (፩—፫) ዲ. ፒ. ፲፱፻፵፩ - ፩ - ፩፻፳፱

30. በተጨማሪም : ያልታወቀና : ያልተገመተ : ስህተት : ባንዳንድ : ጸሐፊዎች : ይጨመራል ። የሚከተሉት : ጸሐፊዎች : ደ : ኢን : ሬም : ቨርሶ : ክስ : በዚህ : ሁኔታ : ይፈቅዳሉ ። ቻሊስ : ላይ : በተጠቀሰው : አርዕስት : ገጽ : ፩፻፳፩ ፤ ኮለንና : ካፒታ : ላይ : በተጠቀሰው : አርዕስት : (፭ኛ : እትም) : ቮልዩም : ፪ : ገጽ : ፩፻፲፯ ፤ ገሮስራ : ዡር : ደ : ድርድር : ሲቪል : ፓሲቲፍ : ፍራንሴ : (፪ኛ : እትም) : ቮልዩም : ፪ : ቀጥር : ፭፻፵፯ : ገጽ : ፫፻፲፯ ፤ ሪፔር : ላ : ሬግል : ሞራል : (፪ኛ : እትም) ፤ ገጽ : ፩፻፶ ። በመጻሕፍት : ቤታችን : የሚገኘው : የሪፔር : መጽሐፍ : ብቻ : ነው : የሚናገረው : ስለውል : መፍረስ : ወይም : መለወጥ : ስለሆነ : የቻሊስን : “የማይገመት : ስህተት” ከጽሑፌ : አስወግጃለሁ ።

መሆን ፡ አለመሆኑን ፡ መወሰን ፡ ያዳግታል ። ለምሳሌ ፡ ከሳሹ ፡ ላንድ ፡ ሰው ፡ ዕቃ ፡  
ይሰጥና ፡ ዋጋውን ፡ ወደፊት ፡ እንዲከፍል ፡ ይዋዋላል ። ነገር ፡ ግን ፡ ከሌሎች ፡ ባለገን  
ዘቦች ፡ ቅድሚያ ፡ የሚያስጠውን ፡ መያዣ ፡ መጠየቅ ፡ ሲችል ፡ ሳይጠይቅ ፡ ይቀራል።  
ስለዚህም ፡ ከሌሎች ፡ ባለገንዘቦች ፡ ጋር ፡ ያለው ፡ መብት ፡ እኩል ፡ ወይም ፡ ያነሰ ፡  
ይሆናል ። በዚህን ፡ ጊዜ ፡ በአከፋፈል ፡ አንድ ፡ ባለገንዘብ ፡ ከሌሎች ፡ ባለገንዘቦች ፡  
ቅድሚያ ፡ ሊያሰጡት ፡ የሚችሉትን ፡ ፎርማሊቲዎች ፡ ካላሟላ ፡ በስተቀር ፡ ቅድሚያ  
አይሰጠውም ፡ የሚለው ፡ ሕግ ፡ ሰውየው ፡ ምንም ፡ ሌሎችን ፡ ባለገንዘቦች ፡ በራሱ ፡  
ጥፋት ፡ ምክንያት ፡ ቢጠቅማቸውም ፡ ያላግባብ ፡ መበልጸግን ፡ መሠረት ፡ አድርጎ ፡  
ክስ ፡ እንዳያቀርብ ፡ አይከለክለውምን ? መልሱ ፡ ይከለክለዋል ፡ የሚል ፡ መሆን፡ አለ  
በት ፡ እንላለን ።<sup>31</sup> ማርቲና ፡ ሬኖም ፡ ይህንኑ ፡ አስተያየት ፡ ይደግፋሉ ። እነር  
ሱም ፡ “የሚገባው ፡ የክስ ፡ መንገድ ፡ በሕግ ፡ የታገደ ፡ ሲሆን ፡ ደ ፡ ኢን ፡ ሬም ፡ ቪርስ፡  
ክስ ፡ ሊተካው ፡ አይችልም ። ለምሳሌ ፡ ሕጉ ፡ በሚያዘው ፡ መሠረት ፡ መያዣ ፡ የሆነ  
ውን ፡ ንብረት ፡ ሳያስመዘግብ ፡ ሲቀር ፡ በዚህ ፡ ምክንያት ፡ ከርሱ ፡ መብት ፡ ጋር ፡  
የተስተካከለ ፡ መብት ፡ የሚኖራቸውን ፡ ሌሎች ፡ አበዳሪዎች ፡ አላግባብ ፡ ተጠቅመ  
ዋል ፡ ብሎ ፡ ሊከስ ፡ አይችልም ።”<sup>32</sup> ይላሉ ፡ (ዲ - ፩፻፱፻፳፬ ፡ ፩፻፩፻፳፱)

ፋዋስት ፡ ደግሞ ፡ ጉዳዩን ፡ እንደሚከተለው ፡ አድርጎ ፡ አሳምሮ ፡ ገልጾታል ።  
በራሱ ፡ ጥፋት ፡ ምክንያት ፡ ማዕበል ፡ ውስጥ ፡ ለገባ ፡ ሰው ፡ የደ ፡ ኢን ፡ ሬም ፡ ቪርሶ ፡  
ክስ ፡ ማምለጫ ፡ ጀልባ ፡ ሊሆን ፡ አይችልም ።<sup>33</sup>

አንድ ፡ ሰው ፡ ሲያቀርብ ፡ ይችል ፡ የነበረውን ፡ ክስ ፡ በገዛ ፡ ጥፋቱ ፡ ምክንያት ፡  
ማቅረብ ፡ ሲያቅተው ፡ ያላግባብ ፡ መበልጸግን ፡ አርእስተ ፡ ክስ ፡ አድርጎ ፡ የሚያቀር  
በውን ፡ ክስ ፡ ውድቅ ፡ ያደረጉ ፡ የፍርድ ፡ ውሳኔዎች ፡ አሉ ።<sup>34</sup> ከነዚህም ፡ አንዱ ፡  
በ፩፻፱፻፳፬ ፡ የተወሰነው ፡ ነው ። በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ውስጥ ፡ ከሳሹ ፡ በመሬቱ ፡ ላይ ፡  
የልጁ ፡ ባል ፡ ቤት ፡ እንዲሠራ ፡ ገንዘብ ፡ አበደረው ። ቤቱ ፡ ተሰርቶ ፡ ሲያልቅ ፡ የከ  
ሳሹ ፡ ልጅ ፡ ባል ፡ የሽርክና ፡ ማኅበር ፡ ስለገባ ፡ ቤቱንም ፡ መሬቱንም ፡ መዋጮ ፡ አደ  
ረገው ። ከጊዜ ፡ በኋላ ፡ ማኅበሩ ፡ ከሰረና ፡ ሂሳብ ፡ ተጣራ ። ባላግባብ ፡ መበልጸግ ፡ በተ  
መሠረተ ፡ ክስ ፡ ከሳሹ ፡ ሌሎችን ፡ የማኅበሩን ፡ ገንዘብ ፡ ጠያቂዎች ፡ ከሰሳቸው ። ክር  
ክሩም ፡ የመሬቱ ፡ ዋጋ ፡ ጨምሯል ፡ ይህም ፡ ሊሆን ፡ የቻለው ፡ ለልጄ ፡ ባል ፡ ገንዘብ፡  
አበድሬው ፡ በዚህ ፡ ገንዘብ ፡ መሬቱ ፡ ላይ ፡ ቤት ፡ ስለሰራበት ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ የመ  
ሬቱ ፡ ዋጋ ፡ ጭማሪ ፡ በቅድሚያ ፡ ለኔ ፡ መከፈል ፡ አለበት ፡ ከሌሎቹ ፡ ጋር ፡  
እኩል ፡ መብት ፡ የተሰጠኝ ፡ እንደሆን ፡ ግን ፡ እነሱ ፡ ያላግባብ ፡ በለጸጉ ፡ ማለት ፡  
ነው ፡ የሚል ፡ ነበር ። ቀ፡ ፪፻፩፻፫ ፡ (፩) ፡ እና ፡ (፭) ፡ በሚያዙት ፡ መሠረት ፡ የቅድ  
ሚያ ፡ መብት ፡ ይዞ ፡ ባለመቆየቱ ፡ የከሳሹ ፡ ክስ ፡ ውድቅ ፡ ሆነ ።

31. ፕላንዮልና ፡ ሪፔር ፡ ላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርእስት ፡ ቀ፡ ፯፻፳፪ ፡ ገጽ ፡ ፳፰ ፡  
32. ማርቲና ፡ ሬኖም ፡ ላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርእስት ፡ ቀ፡ ፫፻፶፫ ፡ (፪) ፡ ገጽ ፡ ፫፻፳-፴፪ ፡  
33. ፋዋስ ፡ ላንሪስስማ ፡ ሳን ፡ ኮዝ ፡ ኤ ፡ ላ ፡ ገፍሪስፕሩዳንስ ፡ ሲቪል “ሬቩ ትሪሚስቲል ፡ ድፋም ፡ ሲቪል”  
፲፱፻፳፪ ገጽ ፡ ፹፮ ፡ ድራኪዲስ ፡ ላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርእስት ፡ ገጽ ፡ ፭፻፹፭  
34. ከሳሽ ፡ ክሬዲ ፡ ፎንሲየር ፡ ዶ ፡ ፍራንስ ፡ ተከሳሽ ፡ አራዘ ፡ ዲ ፡ ፩፻፳፻፹፱-፩-፫፻፺፫ ፡ ከሳሽ ፡ ገዢ ፡  
ተከሳሽ ፡ ላቤል ፡ ፍሬር ፡ ኤ ፡ ቤርቲኖ ፡ ዝን ፡ ዴ ፡ ፲፱፻፲፫ - ፩፻፱፻፴፫ ፡ በተጨማሪ ፡ በሌሎች ፡ የሕግ  
ጉዳይ ፡ ማከማቻ ፡ መጻሕፍት ፡ ውስጥ ፡ ይገኛሉ ።  
35. ከሳሽ ፡ ሎሬንስ ፡ ሲንዲክ ፡ ደ ፡ ላ ፡ ፋሎት ፡ ሶሲያል ፡ ሚፕል ፡ ኤ ፡ ታራይር ፡ ተከሳሽ ፡ ማርትይ ፡ ዲ ፡  
ፒ ፡ ፲፱፻፳፬ ፡ ፩-፩፻፳፱ ፡

፫/ ከሳሹ ፡ ሌላ ፡ ክስ ፡ ሊቃቀርብ ፡ ሲችል ፡ በራሱ ፡ ጥፋት ፡ ባልሆነ ፡ ምክንያት ፡ ክሱን ፡ ማቅረብ ፡ ዋጋ ፡ የሌለው ፡ ይሆናል ። ይህ ፡ የሚነሳው ፡ አንዱ ፡ ተዋዋይ ፡ ወገን ፡ ቢከስርና ፡ በውል ፡ የተመሠረተ ፡ ክስ ፡ ማቅረብ ፡ በማይጠቅምበት ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ ነው ።<sup>36</sup> ስለዚህም ፡ ያላገባብ ፡ መበልጸግ ፡ ክስ ፡ የሚቀርበው ፡ በሌላ ፡ በሶስተኛ ፡ ወገን ፡ ላይ ፡ ነው ፡ ማለት ፡ ነው ። በዚህን ፡ ጊዜ ፡ ይህ ፡ ክስ ፡ ሊቀርብ ፡ ይችላልን ?

ቁጥራቸው ፡ በጣም ፡ ትንሽ ፡ ከሆነ ፡ ጸሐፊዎች ፡ በስተቀር ፡ ጸሐፊዎች ፡ በእንደዚህ ፡ ዓይነት ፡ ሁኔታ ፡ ሁለተኛ ፡ ክስ ፡ ማቅረብ ፡ ይቻላል ፡ ይላሉ ። ይህ ፡ ሁኔታ ፡ ከላይ ፡ ከተጠቀሱትና ፡ ወደፊት ፡ ከሚጠቀሱት ፡ ሁኔታዎች ፡ የሚለየው ፡ ባላገባብ ፡ መበልጸግ ፡ ላይ ፡ የተመሠረተው ፡ ክስና ፡ በውል ፡ የሚመሠረተው ፡ ክስ ፡ የሚመለከቱት ፡ ሁለት ፡ የተለያዩ ፡ ወገኖችን ፡ በመሆኑ ፡ ነው ። በተጨማሪ ፡ ሁለተኛው ፡ ክስ ፡ ሊተካ የሚችለው ፡ ሶስተኛው ፡ ወገን ፡ የበለጸገው ፡ አለ ፡ በቂ ፡ ምክንያት ፡ ሲሆን ፡ ብቻ ፡ መሆኑን ፡ መዘንጋት ፡ አይገባም ። ፕላንዮልና ፡ ሪፔር ፡<sup>37</sup> እንደሚያመለክቱት ፡ የሶስተኛው ፡ ወገን ፡ መበልጸግ ፡ ከከሳሽ ፡ ሃብት ፡ መቀነስ ፡ ጋር ፡ የተያያዘ ፡ ቢሆንም ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ውድቅ ፡ ይሆናል ። ምክንያቱም ፡ የሶስተኛው ፡ ወገን ፡ መበልጸግ ፡ በቂ ፡ ምክንያት ፡ ስለሚኖረው ፡ ነው ።

ነገር ፡ ግን ፡ የበለጸገው ፡ ወገን ፡ ለበልጽግናው ፡ ምክንያት ፡ የሌለው ፡ ሲሆን ፡ ይችላል ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ያልተከፈለው ፡ ወገን ፡ የደ ፡ ኢን ፡ ሬም ፡ ቪርሶ ፡ ክስ ፡ ማቅረብ ፡ ይችላል ። ምክንያቱም ፡ እንደዚህ ፡ ዓይነት ፡ ሁኔታ ፡ ሲያጋጥም ፡ ክሱን ፡ መፍቀድ ፡ ሕጉ ፡ የከለከለውን ፡ በተዘዋዋሪ ፡ መንገድ ፡ ማግኘትን ፡ ስለማያስከትል ፡ ነው ። ማለትም ፡ ጥቅም ፡ አይሰጥም ፡ እንጂ ፡ በውል ፡ የተመሠረተው ፡ ክስ ፡ አሁንም ፡ ሊቀርብ ፡ ስለሚችል ፡ ነው ።

ድራኪድስም ፡<sup>38</sup> ቢሆን ፡ ፍትሕ ፡ ስለሚፈቅደውና ፡ የክሱ ፡ ተተክቶ ፡ መቅረብ ፡ የሕጉን ፡ አቋም ፡ ስለማያናጋ ፡ የዚህ ፡ ዓይነት ፡ ክስ ፡ እንዲቀርብ ፡ መፈቀድ ፡ አለበት ፡ ይላል ።

ቪቫልየር ፡<sup>39</sup> ያላገባብ ፡ መበልጸግ ፡ ክስ ፡ መከልከል ፡ ያለበት ፡ ሕግን ፡ የመሸሽያ ፡ ዘዴ ፡ ብቻ ፡ ሲሆን ፡ ነው ፡ ባይ ፡ ስለሆነ ፡ ባሁኑ ፡ ሁኔታ ፡ የክሱ ፡ መፈቀድ ፡ ተገቢ ፡ ነው ፡ ይላል ፡ “በውል ፡ የተመሠረተው ፡ ክስ ፡ በሁለተኛው ፡ ተዋዋይ ፡ መክሰር ፡ ምክንያት ፡ ብቻ ፡ ዋጋ ፡ የሌለው ፡ ሲሆን ፡ ነው ፡ ሶስተኛውን ፡ ወገን ፡ በመክሰስ ፡ ያላገባብ ፡ የያዘውን ፡ ሃብት ፡ እንዲመልስ ፡ ማድረግ ፡ የሚቻል” ፡ ሲል ፡ አትቷል ።

ኤስማይን ፡<sup>40</sup> ባንድ ፡ የካስሰዮን ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የዚህ ፡ ዓይነት ፡ ጉዳይ ፡ ቀርቦ ለት ፡ በሰጠው ፡ ውሳኔ ፡ ላይ ፡ አስተያየቱን ፡ ሲሰጥ “ይህ ፡ ክስ ፡ በሶስተኛ ፡ ወገን ፡ ላይ ፡ በመቅረቡ ፡ ከሳሹ ፡ ምንም ፡ ዓይነት ፡ ሕግ ፡ ስላልተላለፈ ፡ የደ ፡ ኢን ፡ ሬም ፡ ቪርሶ ፡ ክስ ፡ የሚታገድበት ፡ ምክንያት ፡ የለም ፡” ብሏል ።

36. ማርቲና ፡ ሬይኖ ፡ ላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርእስት ፡ ፫፻፶፫ ፡ (፪) ገጽ ፡ ፫፻፳፩  
 37. ፕላንዮልና ፡ ሪፔር ፡ ላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ቊ ፡ ፯፻፳፫ ፡ (፪) ገጽ ፡ ፭፻ ፡  
 38. ድራኪዲስ ፡ ላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፭፻፹፯  
 39. ጄ ፡ ቪቫልዩ ፡ “ኦብዘርቫሲዮን ፡ ሱር ፡ ላ ፡ ሪፔቲስዮን ፡ ዴዘንሪሽማን ፡ ኖን ፡ ኮዜ” ለ ፡ ድሩዋ ፡ ፕሬቪ ፡ ኦ ፡ ሚሊየ ፡ ዲዩ ፡ በንቲየም ፡ ሲየክል ፡ (፲፱፻፶፱) ፡ ፑልዩም ፪ ገጽ ፡ ፪ ፡ ፪፻፵፰  
 40. በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ቊ፻፹፩ ፡ ጐሬ ፡ ላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፩፻፹፰ ፡ የቀረበ ።

አብዛኞቹ ፡ ጸሐፊዎች ፡ ከሚሰጡት ፡ አስተያየት ፡ በመለየት ፡ ጎሬ ፡ በንደዚህ ፡ ዓይነት ፡ ሁኔታ ፡ ክሱን ፡ መፍቀድ ፡ ሕጉን፡መተላለፍን ፡ ስለሚያስከትል ፡ መፈቀድ ፡ የለበትም ፡ ይላል ። አስተሳሰቡ ፡ እንደሚከተለው ፡ ነው ።<sup>41</sup> ተተኪውን ፡ ክስ ፡ መፍቀድ ፡ ከሳሽ ፡ በሶስተኛ ፡ ወገን ፡ ላይ ፡ ቀጥታዊ ፡ ክስ ፡ እንዲያመጣ ፡ መፍቀድ ፡ ነው ።<sup>42</sup>

እንደ ፡ ደንቡ፡ግን ፡ አንድ ፡ አበዳሪ ፡ ቀጥታዊ ፡ ክስ ፡ ማቅረብ ፡ የሚችለው ፡ ከተበዳሪው ፡ በተበደሩ ፡ ሰዎች ፡ ላይ ፡ ብቻ ፡ ነው ። ባሁኑ ፡ ሁኔታ ፡ ውስጥ ፡ ግን ፡ ክሱ ፡ የሚቀርበው ፡ በሶስተኛ ፡ ደረጃ ፡ ተበዳሪ ፡ ላይ ፡ ሳይሆን ፡ በደፈናው ፡ ተካፋይ ፡ በሆነ ፡ በሶስተኛ ፡ ወገን ፡ ላይ ፡ ነው ።

አልሞሰኒኖም ፡ ያላግባብ ፡ መበልጸግ ፡ ክስ ፡ በቀላሉ ፡ እንዲፈቀድ ፡ አያደርግም ።<sup>43</sup> ከሳሽ ፡ ሶስተኛውን ፡ ወገን ፡ መክሰስ ፡ የሚችለው ፡ የከሰረው ፡ ወገን ፡ አበዳሪ ፡ እርሱ ፡ ብቻ ፡ ሲሆን ፡ ነው ። ሌሎች ፡ አበዳሪዎች ፡ ካሉ ፡ ግን ፡ ተተኪውን ፡ ክስ ፡ መፍቀድ ፡ ከሌሎቹ ፡ ይልቅ ፡ ቅድሚያ ፡ መስጠት ፡ ስለሚሆን ፡ አይገባም ፡ ይላል ። ስለዚህ ፡ እንደ ፡ ሌላው ፡ አበዳሪ ፡ ተቆጥሮ ፡ ከሶስተኛው ፡ ወገን ፡ ንብረት ፡ በመካፈል ፡ የሚያደርሰውን ፡ መቅበል ፡ አለበት ።

ፍርድ ፡ ቤቶችም ፡ የያዙት ፡ አስተያየት ፡ አብዛኞቹ ፡ ጸሐፊዎች ፡ ካሉት ፡ ጋር ፡ የሚስማማ ፡ ነው ። በ፩ሺ፱፻፵፯ ፡ የካሳስዮን ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ይህንኑ ፡ መስመር ፡ በመከተል ፡ የሚከተለውን ፡ አንድ ፡ የበታች ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የሰጠውን ፡ ውሳኔ ፡ አጽንቶታል ።<sup>44</sup>

አንድ ፡ ሰው ፡ ከአንድ ፡ ኩባንያ ፡ ላይ ፡ ቤት ፡ ገዛና ፡ ለማደስ ፡ የሥራ ፡ ተቋራጭ ፡ ቀጠረ ፤ በመሆኑ ፡ ስለከሰረ ፡ ኩባንያውንም ፡ የሥራ ፡ ተቋራጭንም ፡ ለመክፈል ፡ ሳይችል ፡ ቀረ ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ኩባንያው ፡ ቤቱን ፡ መልሶ ፡ ወሰደ ። የሥራው ፡ ተቋራጭ ፡ የቤቱን ፡ ገዢ ፡ በውላቸው ፡ መሠረት ፡ ለመክሰስ ፡ ይችላል ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ ገዢ ፡ ስለከሰረ ፡ እርሱን ፡ መክሰሱ ፡ ምንም ፡ ጥቅም ፡ ስለማይሰጠው ፡ ባላግባብ ፡ መበልጸግ ፡ ላይ ፡ የተመሠረተ ፡ ክስ ፡ በኩባንያው ፡ ላይ ፡ አቀረበ ፡ ይህንንም ፡ ያደረገበት ፡ ምክንያት ፡ የቤቱ ፡ ባለቤት ፡ በከሳሽ ፡ ሥራና ፡ ንብረት ፡ ስለበለጸገ ፡ ነው ። ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ክሱን ፡ ተቀብሎታል ። በይግባኝ ፡ ላይ ፡ የካሳስዮን ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ፍርዱን ፡ አጽንቶታል ።

፩/ ሃብቱ ፡ ያላግባብ ፡ የተቀነሰበት ፡ ወገን ፡ ሌላ ፡ ክስ ፡ ማቅረብ ፡ ሲችል ፡ ይህን ትቶ ፡ ያላግባብ ፡ መበልጸግ ፡ ክስ ፡ ሊያቀርብ ፡ ይችላልን ?

የጸሐፊዎች ፡ አስተያየት ፡ የሚያዘነብለው ፡ አይችልም ፡ ወደሚለው ፡ ነው ። ለምሳሌ ፡ ማዞና ፡ ማዞ ፡ “ሃብቱ ፡ የተቀነሰበት ፡ ወገን ፡ በውል ፡ ከውል ፡ ውጪ ፡ ባለ ፡

41. ጎሬ ፡ ላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ቀ. ፩፻፹ ፡ ገጽ ፡ ፩፻፹፬  
42. ቀ. ፩ሺ፩፻፷፮ ፡ ውል ፡ ውጤት ፡ የሚኖረው ፡ በተዋዋዮች ፡ መሐል ፡ ነው ፡ ይላል ። በቀ. ፩ሺ፩፻፷፮ መሠረት ፡ ግን ፡ አበዳሪ ፡ የተበደረውን ፡ ተበዳሪ ፡ መክሰስ ፡ ይችላል ። ይህ ፡ የሚቻለው ፡ ግን ፡ የመጀመሪያው ፡ ተበዳሪ ፡ የራሱን ፡ ተበዳሪ ፡ ለመክሰስ ፡ መብት ፡ ሲኖረው ፡ ነው ።  
43. አልሞሰኒኖ ፡ ላንሪሽስማ ፡ ሳንኮዝ ፡ ኤ ፡ ሳን ፡ ካራክቴር ፡ ሱብሲዲየር ፡ (፩ሺ፱፻፴፩) ፡ ቀ. ፹፫ ፡ ገጽ ፩፻፷፮ እና ፡ ተከታይ ፤ በቻሊስ ፡ ላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፩፻፷፪-፩፻፷፫ ፡ ውስጥ ፡ እንደቀረበው ።  
44. ከሳሽ ፡ ሶሲየቲ ፡ ዲዝቢታሲዮ ፡ ቦን ፡ ማርሺ ፡ ደ ፡ ሳን ፡ ስርሻን ፡ ተከሳሽ ፡ ገርሻር ፡ ዲ ፡ ኤች ፡ ፲፱፻፵ ፡ ፩፻፶ ፤ በከፊል ፡ በማዞና ፡ ማዞ ፡ ላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፮፻፵፪-፮፻፵፫ ፡ ፬ሺ፯፻፵፰-፮፻፵፱ ውስጥ ፡ እንደተገለጠ ።

ግዴታ : በማይገባ : በመክፈል : ባልተፈቀደ : ውክልና : ወይም : ባንድ : በግዙፍ : መብት : የተመሠረተ : ክስ : ማቅረብ : የሚችል : ከሆነ : የደ : ኤን : ሬም : ቪርሶ : ክስ : የተከታይነት : ጠባይ : የተጠቀሱትን : የክስ : መሠረቶች : ትቶ : ባላግባብ : መበልጸግ : መሠረት : ክሱን : ከማቅረብ : ያግደዋል ።<sup>45</sup>

በማርቲና : ሬኖ : አስተያየት : “ያላግባብ : መበልጸግ : ሕጎች : የተፈጠሩት : በዳኝነት : ሲሆን : ላፈጣጠራቸውም : ምክንያት : የሆነው : በሕጉ : ውስጥ : የሚገኘውን : ጉድለት : ለማሟላት : ስለሆነ : ከሳሽ : ሊጠቀምባቸው : የሚችለው : ሕጉ ሌላ : የክስ : ዘዴ : ሳይሰጠው : ሲቀር : ብቻ : ነው ።”<sup>46</sup>

ጎሬም : ለከሳሹ : ምርጫ : አይፈቅድም ፤ ይህንንም : የሚለው : በፈረንሣዊ : የሕግ : ምንጮች : ደረጃ : አመዳደብ : መሠረት : ነው ።<sup>47</sup> በዚህ : የሕግ : ሃሳብ : መሠረት : የፍርድ : ቤት : ውሳኔዎችና : ከልማድ : የሚመነጩ : ሕጎች : የሚታሰቡት : ከሕግ : አውጪው : ክፍል : ከወጡት : ሕጎች : በታች : ነው ። ያላግባብ : መበልጸግ : ክስም : በፍርድ : ቤቶች : የተፈጠረ : ሃሳብ : ስለሆነ : ሕጉ : ለከሳሹ : ሌላ : የክስ : መንገድ : ሲፈቅድለት : ይኸኛው : ቀርቶ : ያላግባብ : መበልጸግ : ክስ : ሊተካ : አይችልም ።<sup>48</sup> በፕላንዮልና : ሪፔር :<sup>49</sup> : አስተያየት : የክስ : ዘዴ : ማማረጥ : ጉዳይ : በውል : ውስጥ : ሊነሳ : አይችልም : ስልጣን : ሳያገኝም : በሚሠራ : ወኪል : ጉዳይ : ላይ : የመነሳቱ : ዕድል : በጣም : የመነመነ : ነው ። የመምረጡ : ጉዳይ : ከውል : ውጭ : በሚነሳ : ክስ : ውስጥ : ሊኖር : ይችላል : ነገር : ግን : ያላግባብ : መበልጸግ : ክስ : የማይሠራበት : ምክንያት : በመበልጸጉና : ሀብት : በማጣቱ : መካከል : የምክንያታዊ : ግንኙነት : እንዲኖር : ስለሚያስፈልግ : ነው ።

ከዚህ : በኋላ : ከሳሹ : የፈለገውን : የክስ : ዓይነት : ለመምረጥ : ሙሉ : መብት : እንዲኖረው : ያስፈልጋል : ወደሚሉት : ጸሐፊዎች : እናምራ ። ቻሊስ ።<sup>50</sup> እንደሚለው : ይህን : አስተያየት : የሚያቀርቡት : አዳዲስ : ጸሐፊዎች : ናቸው ። እነዚህ : ጸሐፊዎች : የሚሉት : ያላግባብ : መበልጸግ : ተከታይነት : ጠባይ : የሚሠራው : ሕጉ የሚያዘውን : ባልፈጸመ : ከሳሽ : ላይ : ብቻ : ነው ።

ለምሳሌ : ቻሊስ : እንደሚለው : ኤስማይን : ለቁ : ፩፻፳፻፲፩ : ፩-ሺ ፩፻፳፩ : በሰጠው : አስተያየታዊ : ማብራሪያ : ያላግባብ : መበልጸግ : ክስ : ተከታይነት : እንደሚከተለው : መገለጽ : አለበት : ብሏል ።

የደ : ኤን : ሬም : ቪርሶ : ክስ : መቅረብ : የማይችለው : ከሳሹ : በይርጋ : ምክንያት : ወይም : የሚገባውን : ማስረጃ : ማቅረብ : ባለመቻሉ : ሌላ : ክስ : ማቅረብ : ሳይችል : ሲቀር : ብቻ : ነው ።

45. ማዞና : ማዞ : ላይ : በተጠቀሰው : አርዕስት : ቀ. ፯፻፯ : ገጽ : ፯፻፵፪ :

46. ማርቲና : ሬኖ : ላይ : በተጠቀሰው : አርዕስት : ቀ. ፫፻፶፫ : (፪) ገጽ : ፫፻፳ :

47. ጎሬ : ላይ : በተጠቀሰው : አርዕስት : ቀ. ፩፻፺፱-፪፻፱- (ገጽ : ፪፻፪-፪፻፱) : ይህ : የሕግ : ደረጃ : አመዳደብ : በዚህ : ክፍል : ወደ : መጨረሻው : ላይ : ይዘረዘራል ።

48. እላይ : የተጠቀሰው : ቀ. ፪፻፹፰ : ገጽ : ፫፻-፫፻፩ :

49. ፕላንዮልና : ሪፔር : ላይ : በተጠቀሰው : አርዕስት : ቀ. ፯፻፳፫ : (፩) : ገጽ : ፫፻ :

50. ቻሊስ : ላይ : በተጠቀሰው : አርዕስት : ገጽ : ፩፻፳፭ :

51. ከዚያው : ገጽ : ፩፻፳፮ :

በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ በቤልጅግና ፡ በፈረንሳይ ፡ ሕግ ፡ መካከል ፡ ተመሳሳይነት ፡<sup>52</sup> ስላለ ፡ የቤልጅግ ፡ ጸሐፊዎች ፡ የሚሰጡትን ፡ አስተያየት ፡ መመልከት ፡ ይጠቅማል ። ሩት ሴርት ፡<sup>53</sup> ሁለት ፡ ክሶች ፡ ሊቀርቡ ፡ ሲችሉ ፡ ከሳሹ ፡ በአንደኛው ፡ ብቻ ፡ እንዲወሰን ፡ ማድረግ ፡ ምክንያቱ ፡ ግልጽ ፡ አይደለም ፡ ይላል ። አልሞሲኖና ፡<sup>54</sup> ቤጊም ፡ ተመሳሳይ ፡ አስተያየት ፡ አላቸው ፡ ይባላል ።

እንደ ፡ ምሁራት ፡ በአስተያየት ፡ ሳይለያዩ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ “አንድ ፡ ከሳሽ ፡ ሌላ ፡ የክስ ፡ መዋጮ ፡ ሲኖረው ፡ ባላግባብ ፡ መበልጸግ ፡ ክስ ፡ ሊተካው ፡ አይችልም ፡” ይላሉ ። ከክልየትና ፡ ብርያኖ ፡ ጉዳዮች ፡ ጀምረው ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ያላግባብ ፡ መበልጸግ ፡ ክስ ፡ ሁልጊዜ ፡ ቦታውን ፡ ለሌላው ፡ ክስ ፡ መልቀቅ ፡ እንዳለበት ፡ ወስነዋል ። ለምሳሌ ፡ በ፩፻፱፻፱ ፡ የካሳስዮን ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ እንደሚከተለው ፡ ብሏል ።

“ባላግባብ ፡ መበልጸግ ፡ የተመሠረተ ፡ ክስ ፡ ለመቅረብ ፡ የሚችለው ፡ በሁለቱ ፡ ወገኖች ፡ መካከል ፡ ውል ፡ ሳይኖርና ፡ ሃብቱ ፡ የተቀነሰበት ፡ ወገን ፡ ከውል ፡ ውጭ ፡ በሚደርስ ፡ ግዴታ ፡ መክሰስ ፡ ሳይችል ፡ ሲቀር ፡ ብቻ ፡ ነው ።”<sup>55</sup> በ፲፱፻፶፩ ፡ ደግሞ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ እንደሚከተለው ፡ የመጀመሪያ ፡ ሃሳቡን ፡ መልሶ ፡ አቅርቦታል ።

“የደ ፡ ኤን ፡ ሬም ፡ ቬርሶ ፡ ክስ ፡ በተፈጥሮው ፡ በሁለተኛ ፡ ደረጃ ፡ ወይም ፡ በተከታይነት ፡ ብቻ ፡ የሚቀርብ ፡ ክስ ፡ ስለሆነ ፡ ክሱ ፡ ሊቀርብ ፡ የሚችለው ፡ በውል ፡ ወይም ፡ ከውል ፡ ውጭ ፡ በሚፈጠር ፡ ግዴታ ፡ ሊመሠረት ፡ የማይችል ፡ ሲሆን ፡ ብቻ ነው ።”<sup>57</sup>

እላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ አነጋገር ፡ ጉዳዩን ፡ በደንብ ፡ አይገልጸውም ፡ ምክንያቱም ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ባላግባብ ፡ መበልጸግ ፡ ላይ ፡ የተመሠረተውን ፡ ክስ ፡ ያልተቀበለው ፡ ሌላ ፡ ክስ ፡ ሊተካ ፡ ስለማይችል ፡ ሳይሆን ፡ ከሳሹ ፡ ሕጉ ፡ የሚያዘውን ፡ ባለመፈጸሙ ፡ ነው ። ለምሳሌ ፡ የክልየትና ፡ የብርያኖ ፡ ጉዳዮች ፡ ሁለቱም ፡ ተቀባይነት ፡ ያላገኙት ፡ ሕጉ ፡ የሚያዘውን ፡ ስለሚጸረፉ ፡ ነው ።

ኢንሳይክሎፒዲ ፡ ዳሎዝ ፡<sup>58</sup> ይህንኑ ፡ ሲያረጋገጥ ፡ እንደ ፡ ቻሊስ ፡<sup>59</sup> ያሉ ፡ ጸሐፊዎች ፡ ደግሞ ፡ ለፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ተመሳሳይ ፡ ውሳኔ ፡ ሌላ ፡ ምክንያት ፡ ነበር ፡ ይላሉ ። ለማንኛውም ፡ በፍርድ ፡ ቤቶች ፡ አስተያየት ፡ የደ ፡ ኤን ፡ ሬም ፡ ቬርሶ ፡ ክስ ፡ ለፍትሕ ፡

52. ቻሊስ ፡ ላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፩፻፳ ፡  
 53. ሩትሴር ፡ “ዱ ፡ ካራክቴር ፡ ኖን ፡ ሱብሲዲዩር ፡ ደላክሲዮን ፡ ደላንሪሽዝማ ፡ ሳን ፡ ኮዝ” ሬቩ ፡ ዱ ፡ ድርዋ ፡ ቤልሻ ፡ ፩፻፱፻፱ ፡ ቀ፡ ፲፫ ፡ ገጽ ፡ ፵ ፡ በቻሊስ ፡ ላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፩፻፳፰ ፡ እንደቀረበው ።  
 54. አልሞሶኒኖ ፡ ላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ቀ፡ ፱፻ ፡ ገጽ ፡ ፩፻፸፯ ፡  
 55. ቤጊ ፡ “ላንሪሽዝማ ፡ ሳን ፡ ኮዝ” ፓሪ ፡ ፩፻፱፻፱ ፡ ቀ፡ ፩፻፵፯ ፡ ገጽ ፡ ፪፻፶፫ ፡ ቀ፡ ፩፻፶፩ ፡ ገጽ ፡ ፪፻፷፫ ፡  
 56. ቡል ፡ ካሳሲዮ ፡ ሲቪል ፡ ፩፻፱፻፱ ፡ ፳፻፵፩ ፡ በድራኪዲስ ፡ ላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፳፻፩ ፡ እንደተጻፈ ።  
 57. ቡል ፡ ካሳሲዮ ፡ ሲቪል ፡ ፩፻፱፻፱-፩-፳፯ ፡ በድራኪዲስ ፡ ላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፳፻፩ ፡ እንደተጻፈ ።  
 58. ዳሎዝ ፡ ኤንሲክሎፒዲ ፡ ገፍሪዲክ ፡ ደ ፡ ድሩዋ ፡ ሲቪል ፡ (፲፱፻፶፪) ፫ልዩም ፡ ፪ ፡ አንሪሽዝማ ፡ ሳን ፡ ኮዝ ቀ፡ ፩፻፵፭ ፡  
 59. ቻሊስ ፡ ላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፩፻፱ ፡

ሲባል ፡ በዳኝነት ፡ የተፈጠረ ፡ ስለሆነ ፡ ከሌላ ፡ ምንጭ ፡ ከመነጨ ፡ የክስ ፡ መነሻ  
ዎች ፡ ጋር ፡ ሊመጣጠን ፡ አይችልም ፡ ባዮች ፡ ናቸው ።

፩/ ከላይ ፡ ለተጠቀሱት ፡ አራት ፡ ሁኔታዎች ፡ አምስተኛ ፡ መጨመር ፡ ይቻላል ።  
ጉዳዩ ፡ ግልጽ ፡ በመሆኑ ፡ አብዛኛዎቹ ፡ ጸሐፊዎች ፡ በጽሑፋቸው ፡ ውስጥ ፡ አይጨ  
ምሩትም ።<sup>60</sup> ይህ ፡ የሚሆነው ፡ ሃብቱ ፡ የተቀነሰበት ፡ ወገን ፡ በውል ፡ ወይም ፡ ከውል  
ውጭ ፡ ግዴታ ፡ የተመሠረተ ፡ ክስ ፡ ማቅረብ ፡ በማይችልበት ፡ ጊዜ ፡ ነው ። ሕጉ ፡  
ለሁኔታው ፡ የሚሰጠው ፡ የክስ ፡ መሠረት ፡ የለም ፡ ስለዚህ ፡ ያላግባብ ፡ መበልጸግ ፡  
ክስን ፡ ማቅረብ ፡ ሕጉን ፡ በምንም ፡ ዓይነት ፡ አይጸረርም ፡ እንዲያውም ፡ በሕጉ ፡  
ውስጥ ፡ ያለውን ፡ ያለመሟላት ፡ ለማሻሻል ፡ ሲባል ፡ የተፈጠረ ፡ ክስ ፡ ሆኖ ፡ ይገ  
ኛል ። በዚህ ፡ ሁኔታ ፡ ክሱን ፡ የማይፈቅድ ፡ አይገኝም ።

የሚከተሉት ፡ ሁለት ፡ ጉዳዮች ፡ ሌላ ፡ ሊቀርብ ፡ የሚችል ፡ ክስ ፡ ሳይኖር ፡ ያላግባብ ፡  
መበልጸግን ፡ ክስ ፡ ማቅረብ ፡ ይቻላል ፡ የሚለው ፡ አነጋገር ፡<sup>61</sup> ምን ፡ ማለት ፡ እንደ  
ሆነ ፡ ያስረዳሉ ።

በመጀመሪያው ፡ ጉዳይ ፡ አንዲት ፡ ሴት ፡ በፈረንሳይ ፡ ሃገር ፡ ውስጥ ፡ ኑዛዜ ፡ ሳታ  
ደርግ ፡ ካረፈች ፡ በኋላ ፡ ንብረቷ ፡ ይገባቸዋል ፡ ለተባሉ ፡ ወራሾች ፡ ተሰጠ ። አንድ ፡  
ሥራው ፡ የሰውን ፡ ትውልድ ፡ ማጥናት ፡ የሆነ ፡ ሰው ፡ መውረስ ፡ የሚገባቸው ፡ የሚቻ  
የወንድም ፡ ልጆች ፡ መኖራቸውን ፡ በምርምር ፡ ደረሰበት ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ እነርሱን ፡  
አግኝቶ ፡ ውርስ ፡ እንዳላቸው ፡ ከነገራቸው ፡ በኋላ ፡ መጠኑንና ፡ የሚገኝበትን ፡ ዘዴ ፡  
እንዲነግራቸው ፡ ከፈለጉ ፡ ከውርሱ ፡ ሊያካፍሉት ፡ ውል ፡ እንዲገቡ ፡ ጠየቃቸው ።  
ውርስ ፡ እንዳላቸው ፡ ካወቁ ፡ በኋላ ፡ በፈረንሳይ ፡ የሚገኘውን ፡ የአሜሪካን ፡ ቆንሲል ፡  
አግኝተው ፡ ጉዳዩን ፡ እንዲያጣራላቸው ፡ ከጠየቁ ፡ በኋላ ፡ ዕውነት ፡ ሆኖ ፡ ስላገ  
ኙት ፡ መዋዋል ፡ አለመፈለጋቸውን ፡ ለሰውየው ፡ ነግረው ፡ የሚገባቸውን ፡ ድርሻ ፡  
አገኙ ። በዚህን ፡ ጊዜ ፡ የሰው ፡ ዘር ፡ የሚያጠናው ፡ ሰው ፡ ለሰጣቸው ፡ መረጃ ፡ ገን  
ዘብ ፡ እንዲከፍሉት ፡ ክስ ፡ አቀረበ ፡ ተከላኮቻቸውም ፡ የከላከሉ ፡ ጉዳይ ፡ ውድቅ ፡  
እንዲሆንላቸው ፡ ጥያቄ ፡ አቀረቡ ፤ የሰጡትም ፡ ምክንያት ፡ ክሱ ፡ በውል ፡ ወይም  
በእንደራሴነት ፡ መጠን ፡ ያልተፈጸመ ፡ በመሆኑ ፡ መነሻ ፡ ሊኖረው ፡ የማይችል ፡  
ነው ፡ የሚል ፡ ነበር ። ክሱ ፡ የቀረበለት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ነገሩን ፡ አይቶ ፡ በሌላ ፡ ሰው ፡  
ምክንያት ፡ የሚበለጽግ ፡ ሰው ፡ የሚገባውን ፡ ክፍያ ፡ ካላደረገ ፡ በደ ፡ ኢን ፡ ሬም ፡  
ቬርሶ ፡ መክሰስ ፡ ይችላል ፡ ብሎ ፡ ክሱን ፡ ተቀበለው ፤ በይግባኝ ፡ የካሳሲዮን ፡ ፍርድ ፡  
ቤትም ፡ ፍርዱን ፡ አጸናው ።

ሁለተኛው ፡ ጉዳይ ፡ ደግሞ ፡ እንደሚከተለው ፡ ነበር ።<sup>62</sup> ከላሽ ፡ በተከላሽ ፡  
ቤት ፡ በግርድና ፡ ተቀጥራ ፡ ስትሠራ ፡ ከቆየች ፡ በኋላ ፡ ተከላሽ ፡ ሚስቱን ፡ ፈታ ፤ ከዚ  
ያም ፡ ከላሽን ፡ በውሽምነት ፡ ያዛት ። እንደሚያገባት ፡ ከገለጸላትም ፡ በኋላ ፡ ከርሱ ፡  
ደመወዝ ፡ መቀበሏን ፡ ትታ ፡ አብረው ፡ ኑሯቸውን ፡ ቀጠሉ ። ሰባት ፡ ዓመት ፡ በዚህ ፡  
ዓይነት ፡ መተሳሰር ፡ ከቆዩ ፡ በኋላ ፡ ሊያገባት ፡ እንደማይፈቅድ ፡ ነገራትና ፡ ሁኔታው ፡  
ወደ ፡ ፍጻሜ ፡ ደረሰ ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ከላሽ ፡ ሰላሳ ፡ አምስት ፡ ሺህ ፡ ፍራንክ ፡ በመጠ  
የቅ ፡ ከሰሰችው ፡ ለክሷ ፡ መሠረት ፡ አድርጋ ፡ ያቀረበችው ፡ ሁለት ፡ ነገር ፡ ነበር ።

60. ድራኪዲስ ፡ ላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፪፻፹፰ ፡ ከሚገኙት ፡ ጥቂቶቹ ፡ አንዱ ፡ ነው ።

61. ከላሽ ፡ ኮንሰር ፡ ዱቡርግ ፡ ተከላሽ ፡ አንትዋን ፡ ዲ ፡ ፩፻፱፻፰ ፡ ፪ ፡ ፫፻፴፪

62. ከላሽ ፡ ለብላን ፡ ተከላሽ ፡ ደምቪያል ፡ ዲ ፡ ፲፱፻፳፰ ፡ ፪ ፡ ፩፻፷፱ ፡

የመጀመሪያው ፡ ሊያገባት ፡ ቃል ፡ ከገባ ፡ በኋላ ፡ ቃሉን ፡ ባለመጠበቁ ፡ ሁለተኛው ፡ ደግሞ ፡ ለሰባት ፡ ዓመት ፡ ገንዘብ ፡ ሳትከፈል ፡ ስላገለገለችው ፡ ነው ። የመጀመሪያው የክስ ፡ መሠረት ፡ የኛን ፡ ዓላማ ፡ የማይመለከት ፡ ስለሆነ ፡ ሁለተኛውን ፡ ብቻ ፡ እንመለከታለን ።<sup>63</sup> በሁለተኛው ፡ የክስ ፡ መሠረት ፡ የተመለከተውን ፡ ክስ ፡ የካሳስዮን ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ተመልክቶ ፡ የተፈጸመ ፡ ውል ፡ ስለሌለ ፡ ከሳሽ ፡ በደ ፡ ኢን ፡ ሬም ፡ ቪርሶ ፡ ገንዘቧን ፡ መከፈል ፡ ይገባታል ፡ ሲል ፡ ፈረደ ። የሰጠውም ፡ ምክንያት ፡ ተከሳሽ ፡ በከሳሽ ፡ ጉልበት ፡ በመጠቀምና ፡ ገንዘብ ፡ ባለመክፈሉ ፡ ለገረዶች ፡ መከፈል ፡ የሚኖርበትን ፡ ገንዘብ ፡ ስላዳነ ፡ ያለ ፡ ምክንያት ፡ በልጽጓል ፡ የሚል ፡ ነበር ።

፫/ ያላግባብ ፡ መበልጸግ ፡ በሁለተኛ ፡ ደረጃ ፡ ብቻ ፡ ተጠቃሽ ፡ የሚሆንበት ፡ ጊዜ ።

ከላይ ፡ በቀረቡት ፡ የጸሐፊዎች ፡ አስተያየቶችና ፡ የፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ውሳኔዎች ፡ አላግባብ ፡ መበልጸግ ፡ ላይ ፡ የተመሠረተ ፡ ክስ ፡ በተከታይነት ፡ ወይም ፡ በሁለተኛ ፡ ደረጃ ፡ ብቻ ፡ ሊቀርብ ፡ የሚችል ፡ ክስ ፡ ነው ፡ ለሚለው ፡ መሠረት ፡ ሃሳብ ፡ መግለጫ ሆነው ፡ የሚቀርቡ ፡ ሁለት ፡ ንጥረ ፡ አሳቦች ፡ እንዳሉ ፡ እንረዳለን ።

አንደኛው ፡ ምክንያት ፡ በሕጎች ፡ የበላይና ፡ የበታች ፡ ደረጃ ፡ ላይ ፡ የተመሠረተ ነው ። የዚህ ፡ ሃሳብ ፡ ደጋፊዎች ፡ በፈረንሳይ ፡ የሕግ ፡ ቅንጅት ፡ መሠረት ፡ በሕግ ፡ አውጪው ፡ ክፍል ፡ የወጡት ፡ ሕጎች ፡ የበላይነት ፡ ደረጃ ፡ ሲሰጣቸው ፡ ሌሎች ፡ ሕጎች ፡ የበታች ፡ ናቸው ።<sup>64</sup> ያላግባብ ፡ መበልጸግ ፡ በልማድ ፡ የተፈጠረና ፡ ከሱ ፡ የመነጨው ፡ ክስ ፡ በፍርድ ፡ ቤቶች ፡ የሚጨበጥ ፡ ትርጉም ፡ የተሰጠው ፡ ስለሆነ ፡ ደረጃው ፡ የበታችነት ፡ ነው ፡ ይላሉ ። ሕጉ ፡ አንድ ፡ መፍትሔ ፡ በሚያበረክትበት ፡ ጊዜ ፡ ያላግባብ ፡ መበልጸግ ፡ ክስ ፡ ሊቀርብ ፡ አይችልም ።

በሩዋስት ፡ አስተያየት ፡ ያላግባብ ፡ መበልጸግ ፡ ምንጭ ፡ የተፈጥሮ ፡ ሕግ ፡ ነው ። አንድ ፡ ሰው ፡ በሌላው ፡ ሰው ፡ ምክንያት ፡ አላግባብ ፡ መበልጸግ ፡ የለበትም ፡ ከሚል ፡ ፍትሐዊ ፡ አስተያየት ፡ የመነጨ ፡ ነው ። ይህን ፡ ሃሳብ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ የመብትና ፡ ግዴታ ፡ ምንጭ ፡ አድርገው ፡ የተወሰነ ፡ መልክ ፡ ሰጥተውታል ። ጎሬም ።<sup>65</sup> ተመሳሳይ ፡ አስተያየት ፡ አለው ። ያላግባብ ፡ መበልጸግ ፡ ሕግ ፡ ከልማድ ፡ የመነጨ ፡ ነው ፡ ካለ ፡ በኋላ ፡ ለልማድ ፡ ሕግ ፡ ሰፋ ፡ ያለ ፡ ትርጉም ፡ ይሰጠዋል ። በርሱ ፡ አስተያየት የልማድ ፡ ሕግ ፡ “ሕግ ፡ አውጪ ፡ ክፍል ፡ ካወጣው ፡ ሕግ ፡ በስተቀር ፡ ሌላውን ፡ ሁሉ ፡ የሚጨምር ፡ ነው ።” ከሩዋስት ፡ ጋር ፡ የማይስማማው ፡ ይህ ፡ የልማድ ፡ ሕግ ስለመጣበት ፡ መንገድ ፡ ነው ። በሩዋስት ፡ አስተያየት ፡ “ያላግባብ ፡ መበልጸግ ፡ ሕግ ፡ የተፈጠረው ፡ በፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ሳይሆን ፡ በልማድ ፡ ብቻ ፡ ነው ። ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ግን ፡ ልማዱን ፡ ሕግ ፡ እንዲሆን ፡ አድርገውታል ።”<sup>67</sup> በጎሬ ፡ አስተያየት ፡ ግን ፡

63. ስለ ፡ ሥነ ፡ ሥርዐት ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ የሰጠውን ፡ ፍርድ ፡ አልጨመርንም ፡  
 64. ሩዋስ ፡ ላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ቍ ፡ ፴፰ ፡ የሚከተለው ፡ ድራኪዲስ ፡ ላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ቍ ፡ ፴፫ ፡ ገጽ ፡ ፪፻፬-፪፻፭ ፡ ውስጥ ፡ እንደተጠቀሰ ፡ ጎሬ ፡ ላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ቍ ፡ ፪፻፬ ፡ ገጽ ፡ ፪፻፯-፪፻፰ ፡ ፕላኒየልና ፡ ሪፔር ፡ ላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ቍ ፡ ፪፻፳፩ ፡ ገጽ ፡ ፳፯ ፡  
 65. ላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ ቍ ፡ ፪፻፩ ፡ ገጽ ፡ ፪፻፯ ፡ ቍ ፡ ቀጥሎ ።  
 66. እዚያው ፡  
 67. ሩዋስ ፡ ላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ቍ ፡ ፴፰ ፡ ገጽ ፡ ፪፻፬ ፡ ማስታወሻ ፡ ቍ ፡ ፩ ፡ በቍ ፡ ፪፻፪ ፡ ገጽ ፡ ፪፻፭ ፡ እንደቀረበው ።

ልማዱ ፡ በፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ዋጋ ፡ እንዲሰጠው ፡ ባይደረግ ፡ ኖሮ ፡ ልማድ ፡ ሆኖ ፡ ይቀር ፡ ስለነበረ ፡ የሕጉ ፡ ምንጭ ፡ መሆን ፡ ያለባቸው ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ናቸው ፡ የሚል ፡ ነው ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ግን ፡ የራሱንና ፡ የሩዋስትን ፡ ክርክር ፡ በመያዝ ፡ ቦንካስ ፡<sup>68</sup> ያቀረበውን ፡ ትችት ፡ ተቋቁሟል ። ቦንካስ ፡ የሚለው ፡ ያላግባብ ፡ መበልጸግ ፡ ክስ ፡ ሁለተኛ ፡ ተጠቃሽነት ፡ በልማድ ፡ ሕግና ፡ በተጻፈው ፡ ሕግ ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ ልዩነት ፡ በመመልከት ፡ የተፈጠረ ፡ ሁኔታ ፡ አይደለም ፡ ነው ። ጎራ ፡ ግን ፡ ለሩዋስት ፡ ሲከራከር ፡ ሩዋስት ፡ የልማድ ፡ ሕግ ፡ ከተጻፈ ፡ ሕግ ፡ በታች ፡ ነው ፡ አላለም ፡ ሲል ፡ ተከራክሯል ። ሩዋስት ፡ ያመለከተው ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ ክፍል ፡ ግልጽ ፡ በሆነ ፡ ዘዴ ፡ አንድ ፡ ሕግ ፡ ባወጣበት ፡ ጊዜ ፡ ስለዚህ ፡ ሁኔታ ፡ የልማድ ፡ ሕግ ፡ ቢኖርም ፡ ደረጃው ፡ ከተጻፈው ፡ ሕግ ፡ ጋራ ፡ ሊመጣጠን ፡ እንደማይችል ፡ ነው ። የልማድ ፡ ሕግ ፡ የሚያገለግለው ፡ በደንበኛው ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ ያሉትን ፡ ጉድለቶች ፡ ለማሟላት ፡ ብቻ ፡ ነው ።<sup>69</sup>

ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ጎራ ፡ ስለ ፡ ልማድ ፡ ሕግ ፡ ደረጃ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ያላቸውን ፡ ግምት ፡ ያቀርባል ። አንዳንድ ፡ ጸሐፊዎች ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ ያወጣቸው ፡ ሕጎች ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ሳይውሉ ፡ በሚቀሩበት ፡ ጊዜ ፡ የልማድ ፡ ሕግ ፡ እንዲተካቸው ፡ ያስፈልጋል ፡ የሚሉ ፡ አሉ ። ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ግን ፡ አንድ ፡ ሕግ ፡ ባወጣው ፡ ክፍል ፡ ግልጽ ፡ በሆነ ፡ ሁኔታ ፡ እንዲለወጥ ፡ ካልተደረገ ፡ በስተቀር ፡ ሕግ ፡ ሆኖ ፡ ይቆያል ፡ ይላሉ ። “ስለዚህ ፡ በፍርድ ፡ ቤቶች ፡ አስተያየት ፡ የልማድ ፡ ሕግ ፡ በሁለተኛ ፡ ደረጃ ፡ ያለ ፡ የሕግ ፡ ምንጭ ፡ ነው ። ያላግባብ ፡ መበልጸግም ፡ መስየ ፡ ሩዋስት ፡ እንዳሉት ፡ የልማድ ፡ ሕግ ፡ ስለሆነ ፡ በሁለተኛ ፡ ደረጃ ፡ ብቻ ፡ ሊቀርብ ፡ የሚችል ፡ ክስ ፡ መሆን ፡ አለበት ።”<sup>70</sup>

በመጨረሻ ፡ ጎራ ፡ ይህ ፡ ሃሳብ ፡ “ሕጉ ፡ ላይ ፡ ሸፍጥ ፡ ስለመስራት” ጉዳይ ፡ ጋር ፡ ግንኙነት ፡ እንደሌለውና ፡ ትርጉሙ ፡ ደንበኛው ፡ ሕግ ፡ መፍትሔ ፡ ሲያበረክት ፡ ተተክቶ ፡ መቅረብ ፡ የማይችል ፡ መሆኑን ፡ ብቻ ፡ የሚያሳይ ፡ ነው ፡ ይላል ።<sup>71</sup>

ቦንካስ ፡<sup>72</sup> ሌላ ፡ መንገድ ፡ በመያዝ ፡ ከላይኛው ፡ ጋር ፡ የሚመሳሰል ፡ መደምደሚያ ፡ ላይ ፡ ይደርሳል ። ጉዳዩን ፡ በሥልጣን ፡ ማከፋፈል ፡ ረገድ ፡ ይመለከተዋል ። ዳኞች ፡ በሚያስችሉበት ፡ ጊዜ ፡ ሕግ ፡ አውጭው ፡ ክፍል ፡ ባወጣው ፡ ሕግ ፡ መገልገል ፡ አለባቸው ። ልማድንና ፡ ፍትሐዊ ፡ አስተያየታቸውን ፡ መመልከት ፡ ያለባቸው ፡ ሕጎች ፡ ያልተሟሉ ፡ ሲሆኑ ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ ልማድ ፡ ወይም ፡ ፍትሐዊ ፡ አስተያየት ፡ የሁለተኛ ፡ ደረጃ ፡ ተጠቃሚነት ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ያለው ። በዚህ ፡ መሠረት ፡ በልማድ ፡ ወይም ፡ በፍትሐዊ ፡ አስተያየት ፡ ላይ ፡ የተመሠረቱ ፡ ክሶች ፡ ተጠቃሽነታቸው ፡ በሁለተኛ ፡ ደረጃ ፡ መሆን ፡ አለበት ፡ ምክንያቱም ፡ ምንጮቻቸው ፡ በሕግ ፡ ቅደም ፡ ተከተል ፡ ሁለተኛ ፡ ደረጃ ፡ ላይ ፡ ስለሆኑ ፡ ነው ።

68. ቦንካዝ ፡ ሱፕላማን ፡ አ ፡ ትሬቱ ፡ ቲኦሪክ ፡ ኤ ፡ ፕራቲክ ፡ ደ ፡ ድርዋ ፡ ሲቪል ፡ ደ ፡ ቦድርይ - ላ ካንቲነሪ (፩ሺ፱፻፳፮) ፡ ፑልዩም ፡ ፫ ፡ ገጽ ፡ ፪፻፺፮ ፡ በጎራ ፡ ላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ውስጥ ፡ ቍ ፪፻፩ ገጽ ፡ ፪፻፩ ፡ እንደቀረበ ።

69. ጎራ ፡ ላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ቍ ፡ ፪፻፫ ፡ ገጽ ፡ ፪፻፮ ፡

70. እዚያው ፡ ቍ ፡ ፪፻፩ ፡ ገጽ ፡ ፪፻፯-፪፻፰ ፡

71. እዚያው ፡ ገጽ ፡ ፪፻፱ ፡

72. ቦንካዝ ፡ ላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ በጎራ ፡ ላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፪፻፱ ፡ በአተራረክ ፡ መልክ ፡ እንደቀረበው ፡

ሌላው ፡ ስለ ፡ ተከታይነት ፡ ጠባይ ፡ አጠቃላይ ፡ ሃሳብ ፡ ደግሞ ፡ “ፍሮድ ፡ አ ፡ ላ ፡ ሉዋ ፡ ” የተባለውን ፡ ለማስወገድ ፡ የሚጥረው ፡ ነው ። የዚህ ፡ ሃሳብ ፡ ቁም ፡ ነገር ፡ እንደሚከተለው ፡ ነው ። ያላግባብ ፡ መበልጸግ ፡ ክስ ፡ በሕግ ፡ በተከለከለ ፡ ሌላ ፡ ክስ ፡ ተተኪነት ፡ ሊቀርብ ፡ አይችልም ። የዚህ ፡ ምክንያት ፡ ደግሞ ፡ ያላግባብ ፡ መበልጸግ ፡ ክስ ፡ በዚህ ፡ ሁኔታ ፡ እንዲፈቀድ ፡ ማድረግ ፡ ሕጉ ፡ ከሚያዘው ፡ መሸሸና ፡ የሕጉን ፡ ዓላማ ፡ ማፍረስ ፡ ስለሚሆን ፡ ነው ። የዚህ ፡ ሁኔታ ፡ ሁለት ፡ ምሳሌዎች ፡ አንድ ፡ ሌላ ፡ ክስ ፡ ተገቢውን ፡ የውል ፡ አጻጻፍ ፡ መልክ ፡ ካለመያዙ ፡ ውድቅ ፡<sup>73</sup> ሲሆንና ፡ ክሱ ፡ በይርጋ ፡ ምክንያት ፡ ሲታገድ ፡ የሚፈጠሩ ፡ ናቸው ። ድራኪዲስ ፡ እንዳለው ፡ “ሕግ ፡ አውጪው ፡ ከላሽ ፡ ተገቢውን ፡ ባለመፈጸሙ ፡ ለመክሰስ ፡ እንዳይችል ፡ ስላደረገው ፡ መክሰስ ፡ የሚያስችለውን ፡ መንገድ ፡ በተጠማዘዘ ፡ መንገድ ፡ መፍጠር ፡ ተገቢ ፡ አይደለም”። ፕላንየልና ፡ ሪፔርም ፡<sup>74</sup> ጉዳዩን ፡ ሲያብራሩ ፡ “ሕግ ፡ ይርጋ ፡ የተባለውን ፡ ትእዛዝ ፡ ስለፈጠረ ፡ ይህንኑ ፡ በሚጻረር ፡ አኳኝን ፡ ሌላ ፡ ክስ ፡ እንዲኖረው ፡ ማድረግ ፡ አስቀድሞ ፡ ይርጋን ፡ እንዳለመፍጠር ፡ ነው” ፡ ብለዋል ። ስለዚህ ፡ ጸሐፊዎቹ ፡ ሃሳባቸውን ፡ በመቀጠል ፡ “ያስተሳሰብ ፡ ስርዓትና ፡ በተፈጥሮ ፡ የሚያጋጥሙት ፡ ሁኔታዎች ፡”<sup>75</sup> ጸሐፊዎችንና ፡ ፍርዶችን ፡ ያሁኑን ፡ መስመር ፡ እንዲከተሉ ፡ አድርጎአቸዋል ።

፩/ “በቂ ፡ ምክንያት ፡” በተባለውና ፡ “ተከታይነት” ፡ በተባለው ፡ መካከል ፡ ያለው ፡ መደራረብ ።

ያላግባብ ፡ መበልጸግ ፡ ክስን ፡ የሁለተኛ ፡ ደረጃ ፡ ተጠቃሽነት ፡ ወይም ፡ ተከታይነት ፡ ጠባይ ፡ ከመመርመራችን ፡ በፊት ፡ “በቂ ፡ ምክንያት” ፡ የተባለውን ፡ ተመልክተናል ። አሁን ፡ ሁለቱን ፡ ስለተመለከትን ፡ በመካከላቸው ፡ ያለው ፡ ግንኙነት ፡ በምን ፡ ሁኔታና ፡ ዘዴ ፡ እንደሚፈጠር ፡ እንመለከታለን ።

ማዞና ፡ ማዞ ፡ በሁለቱ ፡ ሃሳቦች ፡ መካከል ፡ ብዙ ፡ መገናኘት ፡ መኖሩን ፡ እንደግልጽ ፡ ነገር ፡ አድርገው ፡ ይቀበሉታል ። “መበልጸጉ ፡ በቂ ፡ ምክንያት ፡ በሚኖረው ፡ ጊዜ ፡ የተከታይነት ፡ ሃሳብ ፡ በቂ ፡ ምክንያት ፡ ከመጥፋት ፡ ጋር ፡ የተሳሰረ ፡ ነው ።”<sup>76</sup>

እላይ ፡ የጠቀስናቸውን ፡ “ለተከታይነት” ምክንያት ፡ የሆኑትን ፡ ሃሳቦች ፡ ስንመለከት ፡ ማዞና ፡ ማዞ ፡ ካሉት ፡ ጋር ፡ የሚስማማው ፡ ሐሳብ ፡ የትኛው ፡ ነው ? “የሕጎች ፡ ቅደም ፡ ተከተል” ፡ ሊሆን ፡ አይችልም ። ምክንያቱም ፡ ሀ) ፡ ይህ ፡ ሃሳብ ፡ የሚሠራው ፡ ብልጽግናው ፡ አለ ፡ በቂ ፡ ምክንያት ፡ ሲፈጠር ፡ ነው ፤ እንዲሁም ፡ ለ) በዚህ ፡ ሃሳብ ፡ ምክንያት ፡ ያላግባብ ፡ መበልጸግ ፡ ክስ ፡ የሚከለከለው ፡ በውል ፡ ወይም ፡ ከውል ፡ ውጭ ፡ በሚፈጠረው ፡ ግዴታ ፡ ላይ ፡ የተመሠረተ ፡ ሲሆን ፡ ነው ። አሁን ፡ ግን ፡ የምንነጋገረው ፡ ብልጽግናው ፡ በቂ ፡ ምክንያት ፡ ሲኖረውና ፡ ክሱ ፡ የሚከለከልበት ፡ ምክንያት ፡ አለ ፡ በቂ ፡ ምክንያት ፡ ብልጽግናው ፡ የተፈጠረ ፡ መሆን ፡ አለበት ፡ የሚል ፡ ሕግ ፡ ስላለ ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ “በቂ ፡ ምክንያት” ከሚለው ፡ ጋር ፡ የሚስማማው ፡ “ፍሮድ ፡ አ ፡ ላ ፡ ሉዋ ፡ ” የተባለው ፡ ያላግባብ ፡ መበልጸግ ፡ በተተኪነት ፡ እንዳይቀርብ ፡ የሚያደርገው ፡ ሃሳብ ፡ መሆን ፡ አለበት ። ይህ ፡ መደምደሚያ ፡ ማዞና ፡ ማዞ ፡ ከሚሰጡት ፡ ምሳሌ ፡ ጋር ፡ የሚስማማ ፡ ነው ።

73. ድራኪዲስ ፡ ላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ቀ- ፳ ፡ ገጽ- ፳፻፱፩

74. ፕላንየልና ፡ ሪፔርም ፡ ላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ቀ- ፳፻፳፩ ፡ ገጽ ፡ ፳፳

75. እዚያው

76. ማዞና ፡ ማዞ ፡ ላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ቀ- ፳፻፲፩ ፡ ገጽ ፡ ፳፻፵፩ ፡

ተጨማሪ ፡ መረጃ ፡ ለማግኘት ፡ አንድ ፡ ሌላ ፡ ጸሐፊ ፡ የሚሰጠውን ፡ አስተያየት ፡ እንመልከት ።

ሼቫልየ ፡ ተከታይነት ፡ የተባለው ፡ ሃሳብ ፡ ትርጉም ፡ እንደሌለው ፡ የደ ፡ ኢን ፡ ሬም ፡ ቪርሶ ፡ ክስ ፡ መጠን ፡ መታወቅ ፡ የሚችለው ፡ “በቂ ፡ ምክንያት ፡” የተባለውን ፡ በመመርመር ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ይላል ። ሐተታውን ፡ እንደሚከተለው ፡ ጽፏል ፡—

ጸሐፊዎች ፡ ባላግባብ ፡ መበልጸግ ፡ ላይ ፡ የተመሠረተውን ፡ ክስ ፡ ውድቅ ፡ ማድረግ ፡ ስለሚገባበት ፡ ምክንያት ፡ ሲያብራሩ ፡ በተከታይነት ፡ ወይም ፡ በሁለተኛ ፡ ተጠቃሽነት ፡ ብቻ ፡ የሚቀርብ ፡ ስለሆነ ፡ ነው ፡ ይላሉ ። ክሱ ፡ የማይፈቀድበት ፡ ምክንያት ፡ መበልጸጉ ፡ በሕግ ፡ ወይም ፡ በውል ፡ በቂ ፡ ምክንያት ፡ ስለሚገኝለት ፡ ነው ። “በቂ ፡ ምክንያት” ፡ የዚህ ፡ ዓይነት ፡ ትርጉም ፡ ሲሰጠው ፡ የተበልጸገበትን ፡ ንብረት ፡ ለማስመለስ ፡ በሚቀርብ ፡ ክስና ፡ ባለን ፡ የፍርድ ፡ ቅንጅት ፡ ጋር ፡ ስምምነት ፡ ሊፈጠር ፡ ይችላል ፡ ንብረቱን ፡ ለማስመለስ ፡ በሚቀርበው ፡ ክስ ፡ ምክንያት ፡ ሕጉ ፡ እንዳይፈርስ ፡ ያደርጋል ።<sup>77</sup>

በርሱ ፡ አስተያየት ፡ ለብልጽግናው ፡ በቂ ፡ ምክንያት ፡ የሚሆኑት ፡ ውሎችና ፡<sup>78</sup> “ተከሳሹ ፡ በተከሰሰበት ፡ ክስ ፡ መክፈል ፡ እንዳይገደድ ፡ የሚያደርጉት ፡ ሕጎች ፡ ናቸው ። ሕጉ ፡ ያላግባብ ፡ መበልጸግ ፡ ክስን ፡ ውድቅ ፡ ሲያደርገው ፡ ለብልጽግናው ፡ በቂ ፡ ምክንያት ፡ የለም ፡ ሊባል ፡ አይቻልም ።”<sup>79</sup> ክሱን ፡ ውድቅ ፡ የሚያደርጉ ፡ ሕጎች ፡ ለመኖራቸው ፡ ምሳሌ ፡ የሚሆኑ ፡ ብዙ ፡ ፍርዶች ፡ በምሳሌ ፡ ያቀርባል ። ስለዚህ ፡ በደፈናው ፡ “የተከታይነት” ጠባይ ፡ በማለት ፡ ፈንታ ፡ ይህ ፡ ጠባይ ፡ “በቂ ፡ ምክንያት” ፡ ከሚባለው ፡ ጋር ፡ እንደተቆላለፈ ፡ ያስረዳል ። ስለዚህ ፡ የእርሱ ፡ ነቀፋ ፡ የተመሠረተው ፡ ክሱ ፡ የማይቀርብበት ፡ ምክንያት ፡ በሕጎች ፡ ቅደም ፡ ተከተልነት ፡ ነው ፡ በሚለው ፡ አስተያየት ፡ ላይ ፡ ነው ። ይህም ፡ በሩዋስት ፡ አስተያየት ፡ ላይ ፡ ከተሰጠው ፡ ትችት ፡ ጋር ፡ የሚስማማ ፡ አቋም ፡ ነው ።

“ፍርድ ፡ አ ፡ ላ ፡ ሉዋ” ፡ ተብሎ ፡ የታወቀውና ፡ “በቂ ፡ ምክንያት” ፡ የሚባለው ፡ ሃሳብ ፡ የተያያዘ ፡ ነው ፡ ቢባል ፡ ተገቢ ፡ ይመስላል ። የመጀመሪያው ፡ ሃሳብ ፡ ሕጉ ፡ ባላግባብ ፡ መበልጸግ ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ የተመሠረተውን ፡ ክስ ፡ ሲያግድ ፡ ሁለተኛው ፡ ደግሞ ፡ ለመበልጸጉ ፡ በቂ ፡ ምክንያት ፡ ሲኖር ፡ ክሱ ፡ ውድቅ ፡ ይሆናል ፡ የሚል ፡ ነው ። በመጀመሪያው ፡ መሠረት ፡ አንድ ፡ ሕግ ፡ በሌላ ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ ሊቆም ፡ የሚችለውን ፡ ክስ ፡ በማገዱ ፡ “በቂ ፡ ምክንያት” ሲፈጥር ፡ በሁለተኛው ፡ መሠረት ፡ ግን ፡ ለብልጽግና ፡ ምንጭ ፡ የሆነው ፡ እንደ ፡ ውል ፡ ያለው ፡ ክንውን ፡ ነው “በቂ ምክንያት” ሆኖ ፡ ክሱን ፡ ውድቅ ፡ የሚያደርገው ። ስለዚህ ፡ በአሰራር ፡ ረገድ ፡ ሕጉ ፡ ዘግየት ፡ ብሎ ፡ ውጤቱን ፡ የሚያሳይ ፡ ይሁን ፡ እንጂ ፡ ሕጉ ፡ ክሱን ፡ ውድቅ ፡ በማድረጉ ፡ “በቂ ፡ ምክንያት ፡” የተባለውን ፡ የሚፈጥር ፡ ነው ። በዚሁ ፡ መጠን ፡ እንግዲህ ፡ “ተከታይነት” ፡ በተባለውና ፡ “በቂ ፡ ምክንያት” በተባለው ፡ መካከል ፡ ጉልህ ፡ የሆነ ፡ መተሳሰር ፡ አለ ።

77. ሼቫልየ ፡ ላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፪፻፵፯ ፡

78. ላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ ገጽ ፡ ፪፻፵፫ — ፪፻፵፭ ፡

79. ላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ ገጽ ፡ ፪፻፵፭ ፡

80. ላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ ገጽ ፡ ፪፻፵፯ ፡

በፈረንሳይ ፡ ሕግ ፡ “ተከታይነት” የተባለው ፡ መሠረተ ፡ አሳብ ፡ የሚከተሉትን፡  
የሚያጠቃልል ፡ ነው ።

ሀ/ በውል ፡ ወይም ፡ ከውል ፡ ውጭ ፡ በሚፈጠር ፡ ግዴታ ፡ ላይ ፡ መመስረት ፡  
የሚችል ፡ ክስ ፡ በሕግ ፡ ሲታገድ ፡ ወይም ፡ በከሳሹ ፡ ጥፋት ፡ ምክንያት ፡ ውድቅ ፡  
ሲሆን ፡ ባላግባብ ፡ በመበልጸግ ፡ ላይ ፡ የተመሠረተ ፡ ክስ ፡ ተተክቶ ፡ ሊያገለግል ፡ አይ  
ችልም ። በዚህ ፡ ሃሳብ ፡ ጸሐፊዎችና ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ባንድ ፡ ድምጽ ፡ የሚስማሙ ፡  
ናቸው ።

በከሳሽ ፡ ጥፋት ፡ የተፈጠሩ ፡ ፍሬ ፡ ነገራዊ ፡ ጉድለቶችና ፡ በሕግ ፡ እክል ፡ ምክ  
ንያት ፡ የተፈጠሩ ፡ እንቅፋቶች ፡ የሚለዩት ፡ የመጀመሪያዎቹ ፡ በከሳሹ ፡ አለማወቅ ፡  
ወይም ፡ ቸልተኛነት ፡ የሚፈጠሩ ፡ ሲሆኑ ፡ የሁለተኛው ፡ ግን ፡ ከከሳሹ ፡ ጋር ፡ ያልተ  
ያያዘ ፡ በሕጉ ፡ አሰራር ፡ ምክንያት ፡ የሚፈጠር ፡ ነው ። ልዩነቱ ፡ ይኸን ፡ ያህል ፡  
የተብራራ ፡ አይደለም ፡ ስለዚህ ፡ ብዙ ፡ ጸሐፊዎች ፡ እንደ ፡ አንድ ፡ ይመለከቱታል ።  
ክሱ ፡ መከልከል ፡ አለበት ፡ ለሚለው ፡ ክርክር ፡ የሚቀርቡት ፡ ምክንያቶች ፡ ግን ፡  
ይለያያሉ ። ፍርድ ፡ ቤቶችና ፡ አብዛኞቹ ፡ ጸሐፊዎች ፡ ሕጉን ፡ የሚጸረር ፡ ሸፍጥ ፡  
የሚፈጸምበት ፡ ስለሆነ ፡ አይቀበሉትም ፡ ሌሎች ፡ ደግሞ ፡ ክሱ ፡ ተቀባይነት ፡ የሚ  
ያጣበት ፡ ምክንያት ፡ ብልጽግና ፡ በዚህ ፡ ሁኔታ ፡ ውስጥ ፡ ሲገኝ ፡ “በቂ ፡ ምክንያት”  
ስለሚኖረው ፡ ነው ፡ ይላሉ ።

ለ/ ፡ ተከሳሹ ፡ በውል ፡ ወይም ፡ ከውል ፡ ውጭ ፡ በሚነሳ ፡ ግዴታ ፡ መሠረት ፡  
ሊከስ ፡ ሲችል ፡ ይህን ፡ ትቶ ፡ ባላግባብ ፡ መበልጸግ ፡ ላይ ፡ የተመሠረተ ፡ ክስ ፡ ሊያቀርብ ፡  
አይችልም ። ለዚህ ፡ በጸሐፊዎችና ፡ በፍርድ ፡ ቤቶች ፡ የሚሰጠው ፡ ምክንያት ፡ ያለ  
ግባብ ፡ መበልጸግ ፡ ክስ ፡ የሚፈጠረው ፡ ደረጃው ፡ የበታች ፡ ከሆነ ፡ የሕግ ፡ ምንጭ ፡ ነው ፡  
የሚል ፡ ነው ። በቅርብ ፡ ጊዜ ፡ የመጡት ፡ ጸሐፊዎች ፡ ግን ፡ ይህን ፡ የሕጎች ፡ ቅደም ፡  
ተከተል ፡ አይቀበሉም ፡ ከሳሽም ፡ የፈለገውን ፡ የክስ ፡ ዓይነት ፡ ማቅረብ ፡ ይችላል ፡  
ይላሉ ።

ሐ/ ፡ ከሳሽ ፡ በጥፋቱ ፡ ያልፈጠረው ፡ እንቅፋት ፡ ባጋጠመው ፡ ጊዜ ፡ ባላግባብ ፡  
መበልጸግ ፡ ላይ ፡ የተመሠረተ ፡ ክስ ፡ ለማቅረብ ፡ ይችላል ። ይህ ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ  
የሚፈጠረው ፡ ከሳሽ ፡ የተዋዋለው ፡ ሰው ፡ ሲከስርና ፡ በውል ፡ ላይ ፡ የተመሠረተ ፡  
ክስ ፡ ማቅረብ ፡ የማይቻል ፡ ሲሆን ፡ ነው ። በዚህን ፡ ጊዜ ፡ ከሳሽ ፡ ግዴታውን ፡ በውሉ  
መሠረት ፡ በመፈጸሙ ፡ አንድ ፡ ሶስተኛ ፡ ወገን ፡ አለበቂ ፡ ምክንያት ፡ የበለጸገ ፡  
ሲሆን ፡ ይህንን ፡ ሰው ፡ ሊከስ ፡ ይችላል ። እዚህ ፡ ላይ ፡ ክሱ ፡ በሥነ ፡ ሥርዓት ፡  
ረገድ ፡ የተከታይነት ፡ ደረጃ ፡ ያለው ፡ ሆኖ ፡ ይገኛል ፡ ምክንያቱም ፡ ከሳሽ ፡ ሊጠቀ  
ምበት ፡ የሚችለው ፡ ደንበኛውን ፡ ክሱን ፡ ማቅረብ ፡ ሳይችል ፡ ሲቀር ፡ ብቻ ፡ ነው ።

መ) ፡ ያላግባብ ፡ መበልጸግ ፡ ክስ ፡ መቅረብ ፡ የሚችልበት ፡ ሌላው ፡ ሁኔታ ፡  
በውል ፡ ወይም ፡ ከውል ፡ ውጭ ፡ በተመሠረተ ፡ ክስ ፡ መጠቀም ፡ ሳይቻል ፡ ሲቀር ፡  
ነው ። ጸሐፊዎችም ፡ ፍርድ ፡ ቤቶችም ፡ ይህን ፡ የሚያከራክር ፡ ሆኖ ፡ አላገኙትም ፡  
ምክንያቱም ፡ ክሱ ፡ የተፈጠረበት ፡ ዋና ፡ ምክንያት ፡ እንደዚህ ፡ ባለው ፡ ሁኔታ ፡  
ሀብቱ ፡ ለተቀነሰበት ፡ ወገን ፡ መድኅን ፡ ለመስጠት ፡ ስለሆነ ፡ ነው ። እንዲህ ፡ ሲሆን ፡  
ሕጉ ፡ ላይ ፡ ሸፍጥ ፡ መፍጠር ፡ ወይም ፡ የሕጉን ፡ ቅደም ፡ ተከተል ፡ (ደረጃ) ፡ ማቃወስ  
ሊኖር ፡ አይችልም ።

ክፍል : ፪ :  
የኢትዮጵያ : ሕግ ።

የሕጉ : ምንጮች ።

በኢትዮጵያ : ሕግ : ያለውን : ሁኔታ : ለመረዳት : ጥናታችንን : የምንጀምረው : በፍትሐ : ብሔር : ሕግ : ቀኑ : ፪ሺ፩፻፷፪ ነው ። የምንጠቀመውም : በፕሮፌሰር : ቼቹ ኖቪች : የተዘጋጀውን : መጀመሪያ : በፈረንሳይኛ : በተጻፈው : የአንቀጽ : ፪ሺ፩፻፷፪ : የእንግሊዘኛ : ትርጉም : ነው።<sup>81</sup> ይህን : የምናደርግበት : ምክንያት : ፕሮፌሰሩ : የተረጎመት : ከመጀመሪያው : የፈረንሳይ : ንድፍ : ጋር : የተቀራረበ : በመሆኑና : የፈረንሳይኛው : ቀኑ : ፪ሺ፩፻፷፪ : አጻጻፍ : ከእንግሊዘኛው : ትርጓሜ : ይበልጥ : ከአማርኛው : ጋር : የተቀራረበ : ስለሆነ : ነው።<sup>82</sup> የቀኑ : ፪ሺ፩፻፷፪ : ምንጭ : የፈረንሳይ : ሕግ : ሳይሆን : የሞሮኮው : የግዴታዎች : ሕግ : ቀኑ : ፳፯ : ነው።<sup>83</sup>

ሕጉ : በቀጥታ : ከሞሮኮ : የመነጨ : ይሁን : እንጂ : ፈረንሳይ : በሞሮኮ : በቅኝ : ገዥነት : ቆይታ : ስለነበረና : የሞሮኮው : ሕግ : የፈረንሳይን : አስተሳሰብ : የተከተለ : ሆኖ : ሁለቱም : በጣም : የተቀራረቡ : ስለሆኑ : ዞሮ : ዞሮ : ቀኑ : ፪ሺ፩፻፷፪ : ከፈረንሳይ : ሕግ : የመነጨ : ነው : ቢባል : የተሳሳተ : አይሆንም ።

የኛ : ሕግ : ከፈረንሳይ : ሕግ : በሁለት : ነገር : ይለያል ። ፩) በፈረንሳይ : ሕግ : ሕጉ : የሚመነጨው : ዳኞች : ባሰቡት : ፍትሐዊ : አስተያየት : ሲሆን : በኢትዮጵያ : ግን : ግልጽ : በሆነ : ሁኔታ : በፍትሐ : ብሔር : ውስጥ : ተደንግጎ : ይገኛል ። ፪) በቀኑ : ፪ሺ፩፻፷፪ : ውስጥ : ያላግባብ : መበልጸግ : ክስ : በሁለተኛ : ደረጃ : መቅረብ : አለበት : የሚል : አነጋገር : አይገኝበትም ።

የቀኑ : ፪ሺ፩፻፷፪ : ዋናዎቹ : ክፍሎች : የሚከተሉት : ናቸው ።

ሀ) የክላሽ : ሀብት : መቀነስ :

ለ) የተክላሽ : መበልጸግ :

ሐ) በሁለቱ : መካከል : ምክንያታዊ : ግንኙነት :

መ) ለብልጽግናው : ምክንያት : እጦት :

፩/ የክላሽ : ተከታይነት :

በዚህ : ክፍል : ይህ : የተከታይነት : ጠባይ : በኢትዮጵያ : ውስጥ : ይገኝ : እንደሆነና : መገኘትስ : እንዳለበት : እንወያያለን ። ለዚህ : ውጤት : የሚያመቸው : ዘዴ : በፈረንሳይ : ሕግ : የተመለከትናቸውን : ሁለት : ንጥረ : አሳቦችን : መነሻ : በማድረግ :

ሀ) በኢትዮጵያ : ሕግ : ውስጥ : የሕጎች : ቅደም : ተከተል : ይሰራ : እንደሆነና :

ለ) በሕጉ : ላይ : ሸፍጥ : እንዳይፈጸም : የሚለው : መሠረተ : አሳብ : ክላሽ : በኢትዮጵያ : ሕግ : ውስጥ : የተከታይነት : ደረጃ : ይሰጠው : እንደሆነ : መመልከት : ነው ።

81. በግዴታዎች : ትምህርት : ሁለተኛ : ክፍል : ለተማሪዎች : እንደተሰጠ :

82. የቀኑ : ፪ሺ፩፻፷፪ : የእንግሊዘኛ : ትርጉም : የተለየ : ነው ።

83. በኮዲፊኬሽን : ኮሚሽን : የተዘጋጀ : ገላጭ : ማስታወሻዎች ገጽ : ፶፮

84. በቻሊስ : ላይ : በተጠቀሰው : ገጽ : ፩፻፸ : ውስጥ : እንደሚገኘው ።

ሀ) የሕግ : ምንጮች : ቅደም : ተከተል ።

በኢትዮጵያ : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ስለ : አላግባብ : መበልጸግ : አንድ : ግልጽ : የሆነ : አጠቃላይ : ሃሳብ : እንዳለና : ይህም : ከፈረንሳይ : ሕግ : የተለየ : መሆኑን : አይተናል : ማለትም : እንደ : ፈረንሳይ : ሕግ : በኢትዮጵያ : ውስጥ : ያላ ግባብ : መበልጸግ : ሕግ : ከፍርድ : ቤቶች : ውሳኔዎች : የመነጨ : አይደለም ።<sup>85</sup> በሕግ : አውጪው : ክፍል : የተፈጠረ : ስለሆነም : አላግባብ : መበልጸግ : ላይ : የሚመሠረት : ክስ : ምንጩ : ከሌሎች : በሕግ : ከተደነገጉ : የግዴታ : ምንጮች : ጋር : በእኩልነት : ደረጃ : ይገኛል ። ስለዚህ : አንድ : ያላግባብ : መበልጸግን : የሚያስከትል : ሁኔታ : ሲፈጠር : ሕጉ : በርሱ : ላይ : የተመሠረተ : ክስ : እንዲቀርብ : ይፈቅዳል ። ያላግባብ : መበልጸግን : የሚመለከት : ሁኔታ : በተፈጠረ : ቍጥር : ሌላ : የሚያዋጣ : ክስ : ለማቅረብ : ይቻላል : ወይስ : አይቻልም : ሳይባል : ይኸንኑ : ክስ : ማቅረብ : ይቻላል ። በዚህ : ዓይነት : በፈረንሳይ : ሕግ : ውስጥ : ለክሱ : ተከታይነት : ምክንያት : የሆነው : የሕጎች : ቅደም : ተከተል : በኢትዮጵያ : ሕግ : ውስጥም : ምክንያት : ሆኖ : ሊያገለግል : አይችልም ።

ለ) በሕጉ : ላይ : ሸፍጥ : መፈጸም : ወይም : “ፍርድ : አ : ላ : ሉዋ” ።

ይህስ : ምክንያት : በኢትዮጵያ : ውስጥ : አለ ? ባይኖርስ : ሊኖር : ይገባዋል ? በመጀመሪያ : ይህ : ሃሳብ : በማናቸውም : ሕግ : ቢሆን : ግልጽ : ሆኖ : እንዳማይቀርብ : ማስታወስ : ያስፈልጋል ። ሃሳቡ : ግን : ከሕግ : መንፈስ : ጋር : የተዋሃደ : ነው ። ጸሐፊዎችና : ዳኞች : አንዱ : ሕግ : በተዘዋዋሪ : ዘዴ : እንዲፈርስ : መፍቀድ : ጠቅላላውን : የሕግ : አቋም : ማናጋት : እንደሆነ : መግለጻቸውን : አይተናል ። በኢትዮጵያው : ሕግ : ውስጥም : አንድ : ክስ : በሕግ : ታግዶ : መቅረብ : ሳይችል : ያላግባብ : መበልጸግ : ክስን : ማቅረብ : ሕጉን : የሚያፈርስ : ዘዴ : መሆኑን : መረዳት : ይቻላል ። ለምሳሌ : በይርጋ : የታገደውን : በውል : ላይ : የተመሠረተ : ክስ : ከሳሹ : ማቅረብ : ሲያቅተው : ባላግባብ : መበልጸግ : ላይ : የተመሠረተ : ክስ : ቢያቀርብ : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ቍጥር : ፩፻፳፻፵፮ : ፈጽሞ : ዋጋ : የሌለው : ይሆን : ነበር ። ተመሳሳይ : የሆኑትም : የማገድ : ጠባይ : ያላቸው : ሕጎች : ሁሉ : ይኸው : ዕድል : ይደርሳቸው : ነበር ። ስለዚህ : ሕጉ : ሲወጣ : የተጣመረና : አንዱን : አንዱ : እያፈረሰ : ትርጉም : የማያሳጣው : መሆን : አለበት : ከተባለ : ይህን : አፍራሽ : የሆነውን : አጠቃቀም : መቀበል : ከታቀደው : ሃሳብ : መራቅ : ይሆናል ።

እዚህ : መደምደሚያ : ላይ : በሌላ : አቅጣጫ : መድረስ : እንችላለን ። በፈረንሳይ : ሕግ : በተከታይነትና : በ“በቂ : ምክንያት” መካከል : መወራረስ : እንዳለ : አይተናል ። አስተሳሰቡ : ሕጉ : አንድ : ክስ : በሚያግድበት : ጊዜ : ለሚገኘው : ብልጽግና : በቂ : ምክንያት : ስለሚሆን : ያላግባብ : መበልጸግ : ክስን : ማቅረብ : አይቻልም : የሚል : ነበር ። ይህ : አስተሳሰብ : በኢትዮጵያ : ውስጥ : ይሰራ : እንደሆነ : እንመለከታለን ። በቍጥር : ፪፻፩፻፳፪ : በቂ : ምክንያት : ካለ : ክሱን : ማቅረብ : አይቻልም ። በፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ለመበልጸግ : በቂ : ምክንያት : የሚሆኑት : ውሎች : ወይም : ሕጉ : እራሱ : ናቸው ።

እንግዲህ : ያሁኑ : ጥያቄያችን : አንድ : ክስ : እንዳይቀርብ : የሚያግድ : ሕግ : አንድ : ውል : ወይም : የሕግ : አንቀጽ : ለብልጽግና : በቂ : ምክንያት : እንደሚሆን : ሁሉ : ይህም : በቂ : ምክንያት : ሊሆን : ይችላል ? የሚል : ነው ። ይህን : ከመመለስ

5. ኒኮላስ : ላይ : በተጠቀሰው : አርዕስት : ገጽ : ፳፻፴፱

ሳችን : በፊት : አንድ : ምሳሌ : እንደሰድ : አንድ : አቅመ : አዳም : ያላደረሰ : ልጅ  
በወራሽነት : ይጠራል ። በዚህ : ጊዜ : በቀ : ፪፻፸፪ : (፩) : መሠረት : ሞግዚቱ : የው  
ርሱን : ዋጋ : ዝርዝር : ያዘጋጃል ። ከዚህም : ንብረት : ውስጥ : ሞግዚቱ : የሚወር  
ሰው : ንብረት : ነበር : ነገር : ግን : በዝርዝር : ውስጥ : ሳይጠቅሰው : ይቀራል ። ከጥ  
ቂት : ጊዜ : በኋላ : ስራውን : ይተዋል ። የሚገባውን : ድርሻ : እንዲቀበል : በቀ :  
፩፻፪፻፮ : መሠረት : ክስ : ያቀርባል ።

ነገር : ግን : ቀ : ፪፻፹፪ : (፪) : የሚያዘውን : ባለመፈጸሙ : ክስ : ውድቅ : ይሆ  
ናል ። ልጁ : እንግዲህ : በዚህ : መጠን : በይበልጥ : በለጸገ : ማለት : ነው ። እዚህ :  
ላይ : የሞግዚቱንም : ድርሻ : በመውሰድ : ያገኘው : መበልጸግ : በውል : ላይ : የተ  
መሠረተ : ስላልሆነ : የመበልጸጉ : ምክንያት : ሕጉ : ነው : ማለት : ነው ።

ይህ : ምሳሌ : ሕጉ : በሁለት : መንገድ : የመበልጸግ : በቂ : ምክንያት : ሊሆን :  
እንደሚችል : ያስረዳል ። የልጁ : በውርስ : መበልጸግ : በቀጥታ : በሕጉ : ምክንያት :  
መበልጸጉን : ያሳያል : በሞግዚቱ : ቸልተኛነት : ምክንያት : የበለጸገው : ግን : በተ  
ዘዋዋሪ : መንገድ : ነው ። መንገዱ : የተለያየ : ይሁን : እንጂ : በሁለቱም : ሁኔታ : ለብ  
ልጽግናው : በቂ : ምክንያት : የሆነው : ሕጉ : ነው ። እንደዚሁም : በማንኛቸውም :  
ጊዜ : አንድ : ሕግ : ሌላ : ክስ : በሚያግድበት : ጊዜ : ለብልጽግናው : በቂ : ምክን  
ያት : የሆነው : ሕጉ : ነው ። ሊባል : ይቻላል ። እንደዚህ : ያለ : ሁኔታ : ሲያጋጥም :  
ሕጉ : በቂ : ምክንያት : ስለሚፈጥር : ያላግባብ : መበልጸግ : ክስ : ሊቀርብ : አይች  
ልም ። ስለዚህ : “የተከታይነት : ጠባይ” ። ከ“በቂ : ምክንያት” ጋር : ተሳስሮ : ሲቀርብ :  
በኢትዮጵያ : ውስጥ : እንዳለ : ተረጋገጠ : ማለት : ነው ።

#### መደምደሚያ ።

በኢትዮጵያ : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ውስጥ : ግልጽ : ሆኖ : የቀረበ : ስለ : ተከ  
ታይነት : ወይም : የሁለተኛ : ደረጃ : ተጠቃሽነት : ጉዳይ : የሚናገር : ቅጥር : የለም ።  
ስለዚህ : በሌላ : አኳኋን : በኢትዮጵያ : ውስጥ : ይገኝ : እንደሆነ : ለመረዳት : የፈረ  
ንሳይን : ሁለት : አጠቃላይ : ሃሳቦች : መረመርን ።

ሀ) የተከታይነት : ጠባይ : በሕጎች : ቅደም : ተከተል : ላይ : የተመሠረተ : ሲሆ  
ን : በኢትዮጵያ : ውስጥ : ቦታ : እንደሌለው : አይተናል ። በኢትዮጵያ : ያላግባብ :  
መበልጸግ : ክስ : እንደሌሎቹ : ክሶች : ሁሉ : በሕግ : አውጪው : ክፍል : የተፈጠረ :  
ነው ። ስለዚህ : ምንጫቸው : አንድ : የሆነ : ክሶች : በደረጃ : ሊለያዩ : አይችሉም ።

ለ) : በሕጉ : ላይ : ሸፍጥ : እንዳይፈጸም : ሲባል : የሚፈጠረው : የ“ተከታይነት” :  
ደረጃ : ግን : በኢትዮጵያ : ውስጥ : ትርጉምና : ጎላዌ : አለው ። በተጨማሪ : ቀ :  
፪፻፩፻፳፪ : የሚያዘው : ያለ : “በቂ : ምክንያት” የተባለው : ሁኔታ : ክሱን : ወደ :  
ሁለተኛ : ደረጃነት : ያወርደዋል ። ስለዚህ : የተከሳሹ : መበልጸግ : በ“በቂ : ምክንያት”  
የተደገፈ : ሲሆን : ክሱ : ሊቀርብ : አይችልም ።<sup>86</sup>

86. በሞሮኮም : “ለተከታይነት” የተሰጠው : ትርጓሜ : እዚህ : ከተሰጠው : ትርጓሜ : ጋር : የሚስማማ :  
ነው ። ይህ : የሆነበት : ምክንያት : በሁለቱም : ውስጥ : መነሻ : የሆኑት : ሃሳቦች : ተመሳሳይ : ስለሆኑ :  
ነው ።

የሕጎች : ቅደም : ተከተልን : በመከተል : የተፈጠረው : አስተሳሰብ : ሕግ : አውጪው : ክፍል : ለሁ  
ሉም : ክሶች : አንድ : ምንጭ : በመፍጠሩ : በሞሮኮ : ውስጥ : ቦታ : የለውም ።

(ድራኪዲስ : ላይ : በተጠቀሰው : አርዕስት : ቀ : ፴፯ : ገጽ : ፮፻፱) እንዲሁም : በሞሮኮ : ሕግ : መሠረት :  
በሕግ : ምክንያት : ሌላው : ክስ : ሲታገድ : ያላግባብ : መበልጸግ : ክስ : ማቅረብ : አይቻልም ። ድራ  
ኪዲስ : አንድ : የፍርድ : ጉዳይ : ይጠቅሳል : (ራባት-፩ ማርስ : ፲፱፻፶፭ : ጋዜት : ትሪቡናል : ደማርክ  
፲ : ፕሴምበር : ፲፱፻፶፭ : ገጽ : ፩፻፴፫) ይህ : ጉዳይ : አንድ : ከውል : ውጭ : በተፈጠረ : ግዴታ : ላይ :  
የተመሠረተ : ክስ : በይርጋ : ምክንያት : ከታገደ : ወዲያ : ስለቀረበ : ውድቅ : እንደሆነ : የሚያመለ  
ክት : ነው ።